

AUTISME BLADET

NR. 04 • DEC. 2004

Autisme i en retslig kontekst

- ny arbejdsgruppe

Autisme i en retslig kontekst

- oversigt samt erfaringer fra klinisk praksis

Studietur til The Hayes

- et unikt sikret behandlingssted

VISO

- den nye Videns- og Specialrådgivningsorganisation

1. internationale symposium om autismespektrumtilstande i en retspsykiatrisk kontekst

Nye kompetencer til erhvervslivet

- om Specialisterne

Autismebladet udgives af
Videnscenter for Autisme.

Ansvarshavende redaktør:

Charlotte Holmer
Jørgensen.

Redaktion:

Bo Hejlskov Jørgensen,
Hanne Veje og
Aage Sinkbæk.

Layout og produktion:

Lora Grafisk aps.

Oplag: 3.000 stk.

ISSN: 1396-1993.

Eftertryk tilladt med kilde-
angivelse.

Bladet sendes gratis til
institutioner, der har et
særligt identifikationsmiljø
for personer med autisme
og til nøglepersoner i for-
valtningen.

Andre kan abonnere på
bladet mod betaling af
forsendelsesomkostninger
kr. 125,- pr. år.
Abonnementsåret følger
kalenderåret.

Videnscenter for Autisme
Kongevejen 256
2830 Virum.
Tlf.: 4511 4191.
Fax: 4511 4185.
E-mail:
info@autisme.dk

Videnscentret er lands-
dækkende, etableret af
Amtrådsforeningen med
Københavns Amt som
driftsherre.

AutismeBladets redaktion:

Charlotte Holmer
Jørgensen
Konstitueret leder
E-mail:
chj@autisme.dk

Aage Sinkbæk
Informations-
medarbejder
E-mail:
as@autisme.dk

Hanne Veje
Projekt-
medarbejder
E-mail:
hv@autisme.dk

Bo Hejlskov
Jørgensen
Faglig konsulent
E-mail:
bhj@autisme.dk

Året der gik

809 fagfolk og pårørende har deltaget i Videnscentrets kurser og konferencer i løbet af 2004. Ca. 60.000 gange har vi haft besøgende inde på Videnscentrets hjemmeside. Ca. 2.500 har ringet til os, og vi har fået ca. 300 henvendelser pr. mail vedr. faglige spørgsmål. Og så har vi fået 3.755 bestillinger på vores publikationer – ikke mindst på de syv nye, vi har udgivet i år. Vi har også udgivet de fire årlige Autismeblade.

Videnscentrets medarbejdere har undervist og holdt foredrag forskellige steder i landet – i CVU og amtslig regi – og helt til Grønland har vi været for at afholde det første nationale kursus om autismespektrum tilstande i samarbejde med autismekonsulenten i Nuuk.

Vi har deltaget i konferencer i ind- og udland og været på studietur til Bristol, hvilket vi fortæller om i bladet her. Vi har haft besøg af fagfolk fra bl.a. Norge, der ville vide, hvordan vi arbejder med behandling i Danmark.

Vi er af Socialministeriet blevet bedt om at indgå i en arbejdsgruppe i Europa Rådet om "Børn med autisme og integration", hvor der skal deles viden, samles "good practices" fra alle EU-landene og udarbejdes en rapport med anbefalinger til de europæiske regeringer. Professor Rita Jordan er den faglige konsulent, og arbejdet strækker sig frem til 2006.

Vi har stor glæde af vores samarbejdsaftale med den engelske landsforening "National Autistic Society" i forhold til oversættelser af publikationer, deling af viden, samt udbydelse af kurser, hvor nye tiltag præ-

senteres. Koncepter som Early Bird (rådgivningsmodel), DISCO (diagnostiseringsredskab) samt SPELL (pædagogisk platform) har vi præsenteret for danske fagfolk, og flere af disse redskaber er allerede taget i brug rundt omkring.

Videnscentret samarbejder med fagfolk og organisationer og deltager i arbejdsgrupper og netværk. I år har vi indledt samarbejde med Justitsministeriet, Retspsykiatrisk Klinik vedr. "Det 1'ste Internationale symposium om autismespektrum tilstande i en retslig kontekst", med Hans Knudsens Instituttet i Københavns Kommune vedr. erhvervstræning og erhvervsafklaring, med NLD gruppen om CD og temadag om empatiforstyrrelser og med kontaktudvalget – etableret af landsforeningen Autisme. Kontaktudvalget består af repræsentanter fra Samrådet af Specialskoler for børn med Autisme, Center for Autisme, Landsforeningen og Videnscentret.

Vi siger tak for det gode samarbejde til alle de enkeltpersoner – fagfolk og forældre – til netværk og centre og organisationer, som vi har samarbejdet med i år. Vi ved, at vi kun kan udføre et godt stykke vidensarbejde, når vi gør det sammen med Jer, og vi glæder os til, at fortsætte det gode samarbejde i 2005 og videre i den nye VISO organisation, som skal etableres i løbet af 2006.

Tak for et spændende år.

Godt nytår til alle fra

Videnscenter for Autisme
Charlotte Holmer Jørgensen

Arbejdsgruppe om autisme i en retslig kontekst

Videnscenter for Autisme har nedsat en arbejdsgruppe om autismspektrumtilstande i en retslig kontekst og afholder det første internationale symposium: "First International Symposium on Autism in a Forensic Context" - i september 2005.

◆ Af Charlotte Holmer Jørgensen, konst. leder, Videnscenter for Autisme.

Nogle er modvillige over for at sætte autismspektrumtilstande og lovovertrædelser i forbindelse med hinanden, men ikke desto mindre er der forskning, undersøgelser og beskrivelser fra pressen, der peger på, at der er en relevant sammenhæng. Casebeskrivelser fra forskningslitteraturen fortæller om sammenhængen mellem de kliniske træk ved diagnosen og den lovovertrædende adfærd.

Det er blandt andet vanskeligheder med at forudse konsekvenserne af egne handlinger, vanskeligheder med empati og socialt samspil, stærk trang til at udleve særinteresser, rigiditet i tanker og adfærd, antisocial adfærd, tvangstanker og handlinger, der kan føre til lovovertrædelser hos mennesker med autisme. Dette skal ses i sammenhæng med en manglende forståelse for samt, erkendelse af autismen og deraf følgende behandling af og støtte fra omgivelserne. Den lovovertrædende adfærd kan f.eks. være ildspåsættelser, seksuelle krænkelse og chikane, men også manddrab er set.

I en oversigtsartikel her i bladet bringer vi eksempler på denne adfærd, og i Videnscenterets daglige arbejde med overvågning af viden, telefoniske og

skriftlige henvendelser er der også et antal eksempler på unge og voksne, der kommer i problemer af retslig karakter.

Danske undersøgelser viser, at en stor procent af mandlige kriminelle lider af store psykiske problemer, og svensk og engelsk forskning viser, at en del af disse personer kan have en udiagnosticeret autismspektrumtilstand. Lovovertrædelser kunne måske undgås, hvis der blev screenet for autismspektrumtilstande hos alle unge, der varetægtsfængsles, og en passende behandling blev igangsat.

Videnscentret har vurderet, at det vil gavne disse mennesker og deres pårørende, hvis viden om autismspektrumtilstande formidles i faglige kredse inden for det retslige og psykiatriske system. Målgrupper som politi, retspsykiatere, dommere, fængselspersonale, brandmænd m.v. er oplagte at formidle denne viden til. Der er derfor nedsat en arbejdsgruppe, som har til formål at indsamle, dele, bearbejde og formidle viden - fra forskning og praksis om dette emne. Arbejdsgruppen består af følgende medlemmer:

- **Peter Gottlieb**, retspsykiater - Justitsministeriet, Retspsykiatrisk Klinik, København
- **Ulla Noring**, retspsykiater - Justitsministeriet, Retspsykiatrisk Klinik, København

- **Marianne Kristiansson**, overlæge - The National Board of Forensic Medicine, Stockholm
- **Ole Sylvester Jørgensen**, børne- og ungdomspsykiater, Bispebjerg hospital, Universitetshospital, Børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling.
- **Bent Vandborg Sørensen**, skoleinspektør - Langagerskolen, Aarhus Amt
- **Tine Greiner**, psykolog - Politiskolen, København
- **Lennart Pedersen** - neuropsykolog - Center for Autisme, København
- **Marianne Tankred-Luckow** - psykolog, København
- **Charlotte Holmer Jørgensen**, konstitueret leder - Videnscenter for Autisme, Virum
- **Bo Hejlskov Jørgensen**, autoriseret psykolog - Videnscenter for Autisme.

Det er ikke hensigten at indikere, at fordi man har en autismspektrumtilstand, så betyder det, at man på et eller andet tidspunkt i sit liv bliver lovovertræder eller vil løbe ind i problemer af retslig karakter. Men henvendelser og artikler giver os grund til at tro, at der er mennesker med autismspektrumtilstande i det retslige system, hvis autisme ikke anerkendes og imødekommes behandlingsmæssigt. Mangel på viden og opmærksomhed kan resultere i endnu yderligere lovovertrædende adfærd, idet personen ikke har forstået, hvorfor adfærd er upassende.

I retspsykiatrien er man begyndt at opdage mennesker med autismspektrumtilstande, mens det ser ud til, at der i den almindelige psykiatri er en vis tåven

Arbejdsgruppe om autisme i en retslig kontekst

med anerkendelsen, til dels forståeligt på grund af overlappning eller komorbiditet med de skizofrene lidelser. Det er derfor nødvendigt at formidle viden, som kan fremme en opbygning af viden og erfaringer i det (rets-) psykiatriske system.

1. internationale symposium om autismspektrumtilstande i en retslig kontekst

Forskningsaktiviteter vedr. autisme i sammenhænge med retslige aspekter er under stadig udvikling. Forskningen karakteriseres af en multifaglighed, som inkluderer ungdoms-, voksen- og retspsykiatri, neurologi, psykologi, pædagogik og socialpsykiatri. Denne mangfoldighed forstærker behovet for at samle den internationale forskerkompetence, så centrale spørgsmål om forklaringsmodeller, diagnoser og behandling kan formidles og diskuteres.

Justitsministeriet, Retspsykiatrisk Klinik (JRK), der foretager mentalundersøgelser til brug for domstolene og Videnscenter for Autism har derfor besluttet at samarbejde om det første internationale symposium om autismspektrumtilstande i en retslig kontekst den 2.-3. september 2005 i Moltkes Palæ, København.

Symposiet er henvendt til forskere og fagfolk inden for det retslige og psykiatriske system samt autismspektret.

Formålet med konferencen er både at:

- formidle forskningsbaseret viden,
- deltagerne fra de to "verden" deler viden med hinanden og
- initiere mere forskning på området,

men også at:

- undersøge hvad det er ved autismspektrumtilstande, der kan øge risikoen for lovovertrædelser,
- udbrede viden og forståelse for autismspektrumtilstande i det retslige system, så man nedsætter risikoen for lovovertrædelser samt for "svingdørs-effekten", hvormed forstås recidiverende (gentagende) kriminalitet og
- formidle viden om redskaber til diagnosticering, risikovurdering og behandling.

På konferencen vil der være formidling af forskning fra anerkendte forskere fra Sverige, England og Danmark, men der forventes også indlæg i workshops fra forskere fra andre lande. Der vil være plenumoplæg, parallelle temaoplæg, workshops/paperepræsentationer samt poster-sessions/markedsplads.

Det er første gang overhovedet, at der samles så mange anerkendte forskere på dette område. Symposiet gør status vedrørende forekomst af autisme i sikrede afdelinger, risiko assessment, straffeloven, behandling samt en karakteristik af, hvad det er der øger risikoen for lovovertrædelser. Da det er et internationalt symposium er sproget engelsk uden tolkning

Følgende oplægsholdere kommer og holder plenumoplæg:

Professor Digby Tantam, professor, The University of Sheffield and Director of the Centre for the Study of Conflict and Reconciliation, UK.

Titel på oplæg: Forøger det risikoen for lovovertrædelser, hvis man har en autismspektrumtilstand og i givet fald hvorfor?

Marianne Kristiansson, overlæge, The National Board of Forensic Medicine, Sweden.
Titel på oplæg: Retspsykiatrisk risikovurdering.

Dr. Peter Kramp, adm. overlæge, Justitsministeriet, Retspsykiatrisk Klinik.

Titel på oplæg: Autism og straffeloven.

Richard Mills, direktør for forskning, National Autistic Society, UK.

Titel på oplæg: Autismespektrumtilstande i sikrede hospitalsafdelinger i UK – aktuelle problemstillinger for politikere, klinikere og behandlere.

Henrik Söderström, medicinsk direktør, Retspsykiatrisk Klinik, Malmø.

Titel på oplæg: Autistiske træk, empati og udviklingen af personlighedsforstyrrelser inden for det retslige område.

Lena Nylander, administrerende overlæge af Det Neuropsykiatriske Team, Universitetshospitalet, Lund.

Titel på oplæg: Voksne med autismespektrumtilstande – diagnostisk procedure og differential diagnoser.

Greg O'Brien, professor, rådgivende psykiater, Northgate & Prudhoe NHS Trust, UK.

Titel på oplæg: Autisme, mental retardering og lovovertrædelser.

Programmet for symposiet er ved at blive udarbejdet, men plenumoplæggene er aftalt. Der henvises til hjemmeside: www.autisme.dk/forensic og til annonce her i bladet.

I arbejdsgruppen overvåges den nye viden og sager inden for emnet jævnlige. Som en naturlig forlængelse heraf, vil arbejdsgruppen, ud over symposiet, også beskæftige sig med andre aktiviteter i denne sammenhæng.

Kursus

Autismespektrumforstyrrelser

Et specialkursus på 200 timer på Amtscentret for Undervisning i Københavns Amt.

Specialkursus - Autismespektrumforstyrrelser

Kursets overordnede mål:

- At formidle viden om organiske, psykologiske og pædagogiske aspekter knyttet til autismespektrumforstyrrelser.
- At belyse vigtigheden af kontinuitet og samarbejde i indsatsen over for børn og unge med autismespektrumforstyrrelser.
- At udvikle færdigheder i at omsætte teoretisk forståelse til pædagogisk praksis i relation til autismespektrumforstyrrelser.
- At sikre at kursisten på kvalificeret vis kan varetage undervisning eller anden specialpædagogisk bistand over for børn og unge med autismespektrumforstyrrelser.

Kurset består af 4 moduler, der indeholder:

Modul 1: Den teoretiske forståelse af autisme og beslægtede gennemgribende udviklingsforstyrrelser.

Modul 2: Kommunikation.

Modul 3: Helhedsperspektiv og individuelt perspektiv for pædagogisk tilrettelæggelse.

Modul 4: Livskvalitet og selvstændighed.

Kurset afsluttes med udarbejdelse af en rapport, der fremlægges for to af de kursus-ansvarlige. Rapporten kan endvidere godkendes på CVU-niveau.

Kurset tilbydes primært lærere og pædagoger, der har *nogen* erfaring i arbejdet med mennesker med autisme, i børnehaver, skoler, værksteder og bo-institutioner i det Storkøbenhavnske område.

Der optages endvidere kursister fra øvrige amter på Sjælland, Fyn og Bornholm.

Kursusterminen er fra august 2005 til maj 2006. Det samlede timetal er 206 timer. Heraf er ca. 30 timer reserveret til en uge med institutionsbesøg; ca. 25 timer til en uge, hvor kursisten er på besøg (praktik) i en institution og ca. 25 timer til rapportskrivning. Internatophold indgår ikke i kurset! Kursusprisen er kr. 12.500.

Særskielt kursusopslag med ansøgningskema udsendes i januar 2005 til de institutioner, der tidligere har fået tilsendt kursusopslag, men kan i øvrigt rekvireres ved henvendelse til Amtscentret for Undervisning.

Ring eller mail til Susanne Raunkjær/Lars Illemann Rask på 43 22 33 25/28, susanne@ackbh.dk og lars@ackbh.dk.

Kursusprogram med tilmeldingsblanket vil ultimo januar 2005 kunne ses på Amtscentrets hjemmeside:

www.ackbh.dk

Autismespektrumtilstande i en retslig kontekst

- oversigt samt erfaringer fra klinisk praksis

Gennem de seneste årtier er vores viden om autisme og Aspergers syndrom, det vi i dag omtaler som autismespektrumtilstande, vokset betragteligt. Man er derfor også begyndt at finde mennesker med autisme og Aspergers syndrom i sammenhænge, hvor man tidligere ikke har set dem. Fra fagfolks side mener man ikke, at dette er fordi mennesker med autismespektrumtilstande pludselig findes i andre sammenhænge, men fordi man tidligere ikke har set disse menneskers adfærd som et resultat af vanskeligheder af autistisk karakter.

◆ Af Bo Hejlskov Jørgensen, psykolog, PsykologCompagniet, og faglig konsulent, Videnscenter for Autisme, og Lennart Pedersen, neuropsykolog og psykologfaglig leder, Center for Autisme.

I de senere år er man derfor begyndt at fokusere på autismespektrumtilstande i forskellige grupper af mennesker, blandt andet hos voksne med andre psykiatriske diagnoser og hos mennesker med forskellig kriminel adfærd.

For 20-30 år siden forbandt man først og fremmest autisme med mental retardering og epilepsi. I de senere år er vi især blevet opmærksomme på en lang række af andre psykiske forstyrrelser, som kan ses hos personer med autisme/Aspergers syndrom (hyperkinetisk syndrom eller ADHD, OCD, Tourette syndrom), ligesom vi er blevet opmærksomme på en øget risiko for psykotiske episoder eller depression hos især de unge og voksne med autisme/Aspergers syndrom.

Det har afstedkommet en øget opmærksomhed på mulige fejl diagnoser eller oversete diagnoser inden for bl.a. voksenpsyki-

atrien, hvor kendskabet til autisme/Aspergers syndrom tidligere ikke var særligt stort. I dag viderehenvises mange især normalt begavede unge og voksne, som har været i kontakt med det voksenpsykiatriske system (praktiserende voksenpsykiatere, distriktspsykiatrien eller psykiatriske afdelinger) til udredning for en mulig autismespektrumdiagnose.

På samme måde er man i fagkredse i de senere år blevet opmærksomme på, at der kan være en forøget risiko for at personer med autismespektrumtilstande kan komme på kant med loven eller faktisk begå kriminelle handlinger.

De første artikler om sammenhængen mellem autisme og kriminalitet var præsentation af enkeltstående cases, hvor fokus eksempelvis var på voldelig adfærd (Baron-Cohen, 1988, Mawson, Grounds & Tantam, 1985) og pyromani (Everall & Lecouteur, 1990).

I de seneste fem år er der foretaget mere systematisk forskning med henblik på at belyse forekomsten af autismespektrumtilstande blandt kriminelle. Siponmaa *et.al.* (2001) fandt i en retrospektiv undersøgelse af 126 kriminelle, som

havde gennemgået en retspsykiatrisk undersøgelse, at 15% havde "tydelige autismespektrumtilstande", og hos yderligere 12% var der "stor sandsynlighed" for, at de havde en sådan diagnose.

En noget mindre forekomst fandt Scragg & Shah (1994), som undersøgte patienter på det sikrede hospital Broadmoor i England. De fandt, at 1,5% af patienterne havde en tydelig autismespektrumtilstand, mens yderligere 1,7% var mindre tydelige. Det kan ikke udelukkes, at den store forskel i forekomsten af autismespektrumtilstande i de to undersøgelser beror på forskelle i diagnostiske kriterier. Hvor man i Scragg & Shahs undersøgelse brugte en mere snæver definition på autisme, fik størstedelen (12%) i Siponmaa *et.al.*s undersøgelse den brede og mindre veldefinerede diagnose PDD-NOS (gennemgribende udviklingsforstyrrelse, uspecificeret). I Siponmaa *et.al.*s undersøgelse var der ikke nogen, der opfyldte kriterierne for diagnosen infantil autisme, mens 3% opfyldte kriterierne for Aspergers syndrom. I begge forekomstundersøgelser fandt man kun et fåtal med tidligere diagnoser i autismespektret.

Det er vigtigt at påpege i denne sammenhæng, at det kun er kriminelle med en speciel adfærd, som giver anledning til mistanker om psykisk sygdom, som henvises til retspsykiatrisk undersøgelse, og at de 15% som Siponmaa *et.al.* fandt i deres undersøgelse, ikke betyder, at et tilsvarende stort antal unge, som begår kriminalitet, også vil

kunne opfylde kriterierne for en autismspektrumdiagnose.

Den forskning, der er tilgængelig på området, drejer sig primært om de mennesker med autismspektrumtilstande, som har begået kriminalitet og bliver dømt herfor og først *efterfølgende* bliver udredt og diagnosticeret. Vi ved således ikke ret meget om, hvor stor en procentdel af mennesker med autismspektrumtilstande, som faktisk begår kriminelle handlinger, men som måske ikke bliver dømt eller opdaget. Hvis vi skal dømme ud fra det, der hidtil er skrevet om emnet (enkeltstående cases og systematiske undersøgelser) og vores egen kliniske praksis, synes problemet umiddelbart ikke at være så stort.

Der er lavet flere undersøgelser, der forsøger at belyse en mulig forskel i karakteren af det kriminalitetsmønster, der findes hos personer med autismspektrumtilstande og det, man finder hos andre mennesker. O'Brien & Bell (citeret i O'Brien, 2002) fandt således:

- Kriminelle med autisme vinder sjældent noget på deres kriminelle adfærd, hverken økonomisk eller på anden måde.
- Der er sjældent alkohol eller narkotika med i billedet.
- Kriminelle med autisme udfører yderst sjældent kriminelle handlinger om natten.

Howlin (1997) mener, at baggrunden for kriminel adfærd hos mennesker med autisme adskiller sig tydeligt fra baggrunden til anden kriminalitet, og identificerer fire faktorer:

- Mennesker med autisme kan på grund af naivitet forledes til kriminalitet af andre.
- Aggressiv adfærd kan have sin baggrund i brud på rutiner og aftaler.
- Antisocial adfærd kan have sin rod i mangelfuld evne til social indlevelse; man kan have svært ved at sætte sig ind i offerets oplevelse.
- Mennesker med autisme kan udvikle kriminel adfærd i forbindelse med deres særinteresse, for eksempel overdreven interesse i et andet menneske (en berømt person).

Murrie *et al.* (2002) beskriver også den af Howlin (1997) omtalte naivitet som en årsag til kriminalitet hos mennesker med autismspektrumtilstande. Derudover mener de, at seksuel frustration, som udløses hos en person med en autismspektrumtilstand på grund af mangelfulde evner til at tiltrække det andet køn, i kombination med en mangelfuld forståelse for offerets oplevelse af et seksuelt overgreb, kan udløse seksuelle overgreb (primært udført af mænd). De peger også på, at mennesker med autisme har en tendens til at tilstå begåede forbrydelser straks de bliver konfronteret med mistanken, eventuelt på grund af en mangelfuld forståelse af konsekvenserne af en tilståelse eller på grund af naiv ærlighed.

Gennemgående for den forskning, der findes på området er at, man ser den kriminelle adfærd som en direkte konsekvens af autismspektrumtilstande. For eksempel beskriver Barry-Walsh & Mullen (2004) et

antal cases, hvor det gennemgående træk er den kriminelle mangelfulde evne til at forudse konsekvenserne af sine handlinger og handle relevant i en social sammenhæng, ligesom de beskriver sanseinteresser forbundet med pyromani hos flere mænd med Aspergers syndrom. Der foreligger også beskrivelser af kriminalitet som en direkte konsekvens af særinteresser, for eksempel interesse for mord (Silva *et al.* 2002), eller trakasserier og forfølgelse af mennesker, man er specielt interesseret i (Barry-Walsh & Mullen, 2004).

Vi har i vort kliniske arbejde mødt en del personer med autismspektrumtilstande, der har været på kanten af loven eller direkte er blevet dømt for kriminalitet. Det er svært at generalisere ud fra klinisk arbejde, men vi har valgt at beskrive tre forskellige unge, som på grund af deres autisme er kommet i kontakt med retssystemet.

Case 1

Søren er 24 år gammel. Han blev passet hjemme og gik i almindelig børnehave et års tid, indtil han 7 år gammel starter på en amtslig specialskole. Søren har haft en sen sprogdudvikling og været præget af hyperaktiv adfærd i barndommen. Han flytter 12 år gammel ind på en bo-institution tilknyttet skolen. Han bliver diagnosticeret med (som havende) autisme, da han er ca. 13 år gammel og fortsætter sin skolegang på en specialskole for børn med autisme. 21 år gammel flytter han på en voksen bo-institution for personer med autisme. En vurdering med CARS (Childhood Autism Rating Scale)

Autismespektrumtilstande i en retslig kontekst

- oversigt samt erfaringer fra klinisk praksis

beskriver da Søren med (som havende) en moderat til svær grad af autisme, som særligt viser sig i form af modstand mod forandringer i de daglige rutiner, afvigende interesser og brug af genstande, motoriske mannerismer, afvigende reaktioner overfor auditive stimuli og afvigende verbal kommunikation. Sørens verbale kommunikation er præget af ekkolali. Hans spontantale består mest af 2-3 ords sætninger. Hans daglige færdigheder er præget af en usædvanlig ujævn profil, hvor Søren på mange områder er (klarer sig) særdeles selvhjulpne (spisning, påklædning, arbejdsfunktioner), medens han på andre områder har behov for intensiv støtte, f.eks. at kunne indgå i socialt samvær med andre og forvalte egne penge.

Søren har siden 7 års alderen været præget af en samlermani. Han samler på perler af den slags, der bruges i børnehaver, på sten og på skrald. Med årene bliver Sørens samlermani stadig større. I første omgang opsøger Søren de nærliggende børneinstitutioner, hvor han, upåvirket af de tilstedeværende børn og voksne, trænger ind og leder efter perler. Efterhånden trænger han også ind i private hjem for at lede efter perler. Udflugterne tager efterhånden til og nu også ud på natten, hvor han ikke blot går ind i børneinstitutioner og private hjem, hvor der er umiddelbar adgang, men også selv tiltvinger sig adgang. I starten er pædagogerne i hans bo-institution i stand til at finde Søren, når han forsvinder, og det lokale miljø, som er bekendt med den institution, som Søren bor på,

kontakter også ofte pædagogerne, som så kan afhente ham. Efterhånden er også politiet involveret, dels ved eftersøgning af Søren, dels når man får anmeldelser om en fremmed persons indtrængen eller tilstedeværelse på privat grund. Der rapporteres om situationer, hvor Søren har været truende, når personer har henvendt sig til ham for at stoppe ham i hans forehavende. Situationen for Søren kulminerer, da politiet efter en anmeldelse pågriber ham på S-togs banegæmet, hvor han, under sin søgen efter sten, har været til fare for sig selv og togtrafikken.

Sørens adfærd har aldrig ført til retslige skridt imod ham. Søren har aldrig stjålet værdifulde genstande, selv om han har ledt efter perler i private hjem, og han har oftest kunnet aflevere det tilbage, som han har taget med sig. Sørens adfærd har også været så åbenlys anderledes eller afvigende, at omgivelserne hurtigt har kunnet opfange, at han ikke var til fare for andre, selv om han har skabt forskrækkelse gennem sine handlinger og adfærd. Gennem et årelangt målrettet pædagogisk arbejde, der involverer en total omstrukturering af hans dagligdag og med brug af ekstra personale ressourcer, lykkes det efterhånden af få dæmpet Sørens samlermani og han forsvinder ikke længere fra sit bo-miljø.

Case 2

Kim blev adopteret af danske forældre, da han var tre år gammel. Han blev adopteret sammen med sin da nyfødte biologiske lillebror. Kim boede sine første tre år på et børnehjem i

Korea. Ved ankomsten til Danmark oplevede hans forældre, at han var svær at få kontakt med; han virkede meget utryk, og søgte ikke tryk hos dem. I barndommen viste Kim tegn på mangelfulde sociale færdigheder og havde svært ved at udholde afvigelser fra hverdagen. Han var i de tidlige teenageår mest hjemme, hvor han brugte meget tid på sin computer, og han havde i løbet af barndommen ingen nære venner. Forældrene fortæller, at de tidligt blev bekymrede, primært fordi de så store forskelle mellem Kim og hans bror, som tidligt klarede sig bedre socialt. Forældrene var ligeledes bekymrede over, at Kim kunne grine af nyhedsudsendelser eller scener i film, hvor der var mange følelser i spil. Kim sagde, at han grinede, fordi mennesker så sjove ud, når de viste følelser.

Da Kim var 15 år gammel, blev han anholdt for usømmelig adfærd. Han blev anholdt på gaden efter at være blevet genkendt af en pige, som han havde krænket. Politiet havde gennem en tid ledt efter en dreng af asiatisk udseende, som havde taget unge kvinder på brysterne på gågaden i hans hjemby.

Kim tilstod med det samme, men sagde, at han ikke vidste, at det var forkert. Han fortalte senere, at hans far havde opfordret ham til at få sig en kæreste, men at han ikke vidste, hvordan det skulle gå til. Han havde derfor forsøgt på denne måde. Kim blev udredt, inden sagen gik til dom, og fik diagnosen Aspergers syndrom, og tiltalen blev frafaldet.

Kims kriminelle adfærd kan ses som en direkte konsekvens af hans autisme; han var ude af stand til at gennemskue sociale relationer og gjorde sit bedste for at navigere i et felt, han ikke forstod.

Case 3

Anders er en 15-årig dreng. Han viste tidligt tegn på vanskeligheder med social kommunikation og havde kun få kammerater i løbet af barndommen. Anders har i mange år været meget interesseret i kriminalitet og har brugt meget tid på at se TV-serien Rejseholdet igen og igen.

Da Anders var 14 år gammel, begyndte han at interessere sig meget for fodboldholdet FCK og var tilskuer til en del fodboldkampe. Den sommer, hvor Anders var 15 år gammel, ville han gerne have en FCK-fodboldtrøje, men havde ikke råd. Han tog derfor sin lommekniv og lavede et røveri i sin lokale brugs, en butik han kom i flere gange om ugen. Anders var ikke maskeret og blev straks genkendt. Da han forlod butikken med sit bytte, blev han fanget og fastholdt af to mandlige kunder. Han blev derefter anholdt og varetægtsfængslet i surrogat.

Anders fortæller, at han ikke havde forestillet sig, at han ville blive fanget, og at han slet ikke kan forstå, hvorfor de andre kunder løb efter ham. Han mener, at han ikke havde gjort dem noget. Anders tilstod røveriet straks efter anholdelsen.

Under varetægtsfængslingen gennemgik Anders en psykologisk undersøgelse, som viste, at

han var normalt begavet, men havde tydelige autistiske træk. Han fik efter samtaler med sine forældre diagnosen Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, uspecificeret (atypisk autisme). Anders afsoner i øjeblikket en ungdomssanktion.

Diskussion

Vi ved i dag ikke med sikkerhed, om mennesker med autismespektrumtilstande er i en større risiko for at udvikle kriminel adfærd end andre mennesker. De store vanskeligheder med at tolke og forstå den sociale verden, vanskeligheder med at forstå sprog og at kommunikere med andre, kan naturligvis (tænkes at) øge risikoen for, at mennesker med autisme vil komme i konflikt med loven, måske uden viden eller indsigt heri. I diagnosegrupperne Aspergers syndrom og infantil autisme får de fleste børn på baggrund af symptomernes tidlige og alvorlige fremtræden imidlertid en diagnose i barndommen, der ofte sikrer dem og deres familie en specialiseret støtte og behandling, der kan kompensere for disse vanskeligheder. Man må formode, at de børn, der på den måde er identificeret og hjulpet gennem mange år, ikke er i en specielt stor risiko for at udvikle kriminel adfærd. Dette støttes i forskningen blandt andet af Ghaziuddin, Tsai & Ghaziuddin (1991), som fandt, at voldelig adfærd ikke er mere almindeligt hos mennesker med Aspergers syndrom end hos andre.

Anderledes ser det ud for den gruppe af oftest normalt begavede unge og voksne med autisme eller Aspergers syndrom,

som ikke bliver identificeret i barnealderen. De er overladt til at klare sig selv og kan tænkes i højere grad at kunne blive involveret i kriminalitet på grund af enten valg af en forkert social omgangskreds, vanskeligheder med at regulere egen seksualitet i en socialt acceptabel form eller en særinteresse, der udvikler sig med et indhold og en form, der kan have alvorlige implikationer i form af kriminel adfærd.

Alle vore cases afspejler vanskeligheder forbundet med autismespektrumtilstande, som får alvorlige konsekvenser for den enkelte. De faktorer, som kan være særlige for den kriminalitet, som opleves hos mennesker med autismespektrumtilstande, som andre har beskrevet, ses også her, blandt andet hurtige tilståelser, tyveri på grund af særinteresser, mangelfuld forståelse af ofres oplevelse og mangelfuld evne til at forholde sig til det andet køn.

Selv om den foreliggende forskning og vore kliniske erfaringer i dag kun synes at pege på en begrænset forekomst af kriminalitet blandt personer med autismespektrumtilstande, mener vi, at der er et behov for en øget opmærksomhed om sammenhængen mellem autismespektrumtilstande, komorbid psykisk lidelse og kriminel adfærd. Vi oplever i disse år en øget opmærksomhed fra retspsykiatrisk side, hvor kriminelle unge henvises til en yderligere udredning, hvor man i flere tilfælde finder en udiagnosticeret autismespektrumtilstande. Baggrunden for den videre henvisning til retspsykiatrien kan være, at

Autismespektrumtilstande i en retslig kontekst

- oversigt samt erfaringer fra klinisk praksis

man, fra retssystemets eller de sikrede afdelingers side, oplever disse unge som anderledes end andre unge, men også, at man kan have vanskeligt ved at forstå baggrunden for deres kriminelle handlinger. Kriminaliteten kan i sådanne tilfælde medvirke til, at den unges vanskeligheder af-dækkes, i en del tilfælde dog til prisen af en frihedsberøvelse. Det betyder også, at man på de sikrede institutioner og i kriminalforsorgen bør have viden om autismespektrumtilstande, og at man i behandlingen af kriminelle bør kunne bruge behandlingsmetoder udviklet til mennesker med autisme.

Vi tror også, at der omvendt er behov for, at man i skolesystemet, blandt børn og unge der er diagnosticeret, og som allerede modtager en specialiseret støtte og behandling, også har øje for de vanskeligheder og risici, der kan være forbundet med fremtidig mulig kriminel adfærd. Det er behandlingsfilosofien i dag, at de unge i stadig stigende grad trænes til at kunne indgå i det almindelige sociale liv mht. at klare egen bolig, uddannelse og job. Det stiller større krav til dem om at kunne forstå og gebærde sig socialt, også der hvor de kan blive direkte eller indirekte involveret i kriminelle handlinger, eller hvor deres egne særlige interesser styrer dem i en retning, der kan skabe vanskeligheder for dem i forhold til f.eks. ejendomsret og personlig integritet. Mange unge med autisme kommer også, via Internettet, i forbindelse med en stor kreds af personer, hvor man kan frygte såvel, at de kommer i en offerrolle, men måske også bringer

sig i situationer, hvor de ikke længere vil kunne forstå og overskue konsekvenserne af deres egne handlinger.

Den forøgelse af mennesker med autismespektrumtilstande, man oplever på det retspsykiatriske felt, kan være et resultat af en øget opmærksomhed fra de undersøgende myndigheders side, men kan også være et resultat af den udvidelse af autismebegrebet, vi har set i de sidste 10 år, siden diagnoserne Aspergers syndrom og uspecificeret gennemgribende udviklingsforstyrrelse blev en del af det officielle diagnosesystem, ICD-10. Det ser i den foreliggende forskning ud som om, at de fleste retspsykiatriske sager findes i den lettere ende af autismespektret, og blandt udiagnosticerede mennesker med autisme. Det bør medføre, at man sætter yderligere fokus på at finde mennesker med autismespektrumtilstande tidligt, for at den rigtige støtte kan iværksættes, så kriminalitet kan forebygges.

Litteratur:

Barron-Cohen, Simon (1988): An assessment of violence in a young man with Asperger's syndrome. **J. Child Psychol. Psychiat** 29, 3.

Barry-Walsh, Barry & Mullen, Paul (2004): Forensic aspects of Asperger's syndrome. **The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology** 15, 1.

Everall, Ian Paul & Lecouteur, Ann (1990): Firesetting in a boy with Asperger's syndrome. **British Journal of Psychiatry** 157, p. 284-287.

Ghaziuddin, M, Tsai, L & Ghaziuddin, N (1991): Violence in Aspergers syndrome: A critique. **Journal of Autism and Developmental Disorders** 21, p 349-354.

Howlin P (1997): Autism: Preparing for adulthood. Routledge, London.

Mawson, D, Grounds, A & Tantam, D (1985): Violence and Asperger's syndrome: A case study. **British Journal of Psychiatry** 147, p 566-569.

Murrie, D, Warren, J, Kristiansson, M & Dietz, P (2002): Asperger's syndrome in forensic settings. **International Journal of Forensic Mental Health** 1, 1.

O'Brien, G (2002): Dual diagnosis in offenders with intellectual disability: setting research priorities: a review of research findings concerning psychiatric disorder (excluding personality disorder) among offenders with intellectual disability. **Journal of Intellectual Disability Research** 46 suppl 1 p 21-30.

Scragg, Peter & Shah, Amita (1994): Prevalence of Asperger's syndrome in a secure hospital. **British Journal of Psychiatry** 165, p 679-682.

Silva, A, Ferrari, M & Leong, G (2002): The case of Jeffrey Dahmer: Sexual serial homicide from a neuropsychiatric developmental perspective. **Journal of Forensic Science** 47, 6.

Siponmaa, L, Kristiansson, M, Jonson, C Nydén, A & Gillberg, C (2001): Juvenile and young adult mentally disordered offenders: The role of child neuropsychiatric disorders. **J Am Acad Psychiatry Law** 29, p 420-426.

Studietur til The Hayes

- et unikt sikret behandlingssted for mennesker med autismespektrumtilstande med ekstrem ressourcekrævende adfærd.

◆ Af Charlotte Holmer Jørgensen, konst. leder, Videnscenter for Autisme.

Videnscenter for Autisme besøgte i efteråret The Hayes Unit – en sikret institution/hospitalsafdeling/anstalt for unge og voksne med autismespektrumtilstande. Dette besøg var et led i at undersøge, hvordan man kan tilbyde kriminelle med autismespektrumtilstande et sikret autismespecifikt miljø med individuel behandling. The Hayes er den eneste institution i verden, hvor man tilbyder behandling for denne målgruppe. Vi mødtes med lederen Peter Norris samt den ledende sygeplejerske – Bryan Evans.

The Hayes ligger i en lille landsby, Pilning, i udkanten af Bristol i det sydlige England. Institutionen ligger ganske isoleret, men dog kun få kilometer fra indkøbscenter og bymidte. The Hayes er en ombygget gammel gård, og stedet fremstår landskabeligt, idyllisk med aktivitetsfaciliteter og haver, der appellerer til både sanser og havedyrkning.

The Hayes er normeret til 12 patienter med autismespektrumtilstande, primært diagnoserne autisme eller Aspergers syndrom. Da der er risiko for, at beboerne udviser ekstrem ressourcekrævende adfærd, har de brug for et miljø med høj grad af

sikkerhed, lav stimulation og en ikke konfronterende behandlingstilgang. Alle døre er låst, og vinduerne er ligeledes sikrede med låse. Der arbejdes med 2 separate personaleteams fordelt i to huse kaldet Rågen og Grævlingen.

Beboerne visiteres til The Hayes fra myndigheder inden for social- og sundhedsområdet over hele England, og det er kommunerne, der betaler. Kriterierne for at en person kan henvises er, at personen udviser ekstrem ressourcekrævende adfærd og har en diagnose i autismespektret.

I mange tilfælde viser det sig, at de personer, der henvises, er blevet fejlagnostiseret på et tidligere tidspunkt i deres liv. De har været fejlbehandlet og fejlanbragt i miljøer, som ikke har været i stand til at tilbyde dem omgivelser, hvor de har kunnet udvikle deres evner og en passende adfærd, og der har heller ikke været den tryghed og sikkerhed, de så ofte søger.

Som et resultat heraf er de blevet mere stressede og angste og har udviklet strategier eller copingmekanismer, der har manifesteret sig som splittet, aggressiv og ofte ukontrolleret adfærd. Som oftest betyder det, at deres frustrationer eller allerede forvrængede verdensbillede er blevet endnu værre. The Hayes er et autismespecifikt alternativ til mere traditionelle sikrede miljøer.

Fokus, i den service man tilbyder, er derfor på:

- Identifikation af individuelle barrierer og funktionsnedsættelser.
- At tilbyde den nødvendige støtte for at hjælpe dem til at overvinde deres frygt og frustrationer.
- At sætte dem i stand til at fungere ved hjælp af mere effektive og acceptable måder at kommunikere deres behov på.

The Hayes tilbyder patienterne den nødvendige sikkerhed i hjemlige rammer. Patienterne er således beboere med egne, personlige soveværelser. I fælleskøkkenet tilberedes de fleste måltider, men der er også køkkener, hvor beboerne selv kan forsøge sig. De store rum i bygningen er enkle og overskuelige, og der er desuden indrettet stillerum for dem, der vil have fred.

Samarbejde med mennesker og institutioner i det omkringliggende samfund giver beboerne en mulighed for kontakt med det almindelige, daglige liv.

Institutionen er fuldt autoriseret og registreret som en sikret hospitalsafdeling, der behandler patienter, som de engelske myndigheder har vurderet som behandlingskrævende. Virksomhedskontrol samt vurdering af patienterne og status på deres situation foretages flere gange årligt af sundhedsmyndighederne.

Forud for indlæggelse

I mange tilfælde konstateres fejlagnostoser ved denne type indlæggelser, men på The Hayes undgår man dette med en om-

Studietur til The Hayes

fattende autismspecifik forundersøgelse. Ledelsesteamet består af en klinisk psykolog, en konsulterende psykiater, en ergoterapeut og 19 sygeplejersker, der alle har vidtgående erfaring med autisme.

Forud for indlæggelsen og efter at henvisningen er modtaget, påbegyndes vurderingen, og den består af:

1. Et indledende besøg hos personen, pårørende og fagfolk, der er involverede i den nuværende behandling
2. Et andet besøg for at færdiggøre vurderingen og indsamle informationer
3. Et tredje besøg med personens kommende kontaktmedarbejdere, når man er enige om finansieringen af opholdet, for at indlede et tillidsforhold og færdiggøre en omfattende risikovurdering.
4. Et besøg på The Hayes for personen, de pårørende og relevante fagfolk, før planerne for indlæggelse færdiggøres.

Behandling og aktiviteter

Hver beboer får ved indlæggelsen tildelt to medarbejdere

som kontaktpersoner – en sygeplejerske specialiseret inden for psykiatrien, samt en sagsbehandler med ansvar for kontakt til familien samt det videre forløb af behandlingen. Disse to er sammen ansvarlige for den løbende vurdering, planlægning og evaluering af behandling. Informationer indsamles, og efter seks uger indsamles beboerens sagsakter til en første gennemgang, som derefter hver tredje måned følges op med både interne og eksterne gennemgange. Beboeren modtager 1:1 personalestøtte med udvidet personaletilgang i krisituationer.

Efter en vurdering af beboerens individuelle behov sammensættes et detaljeret dagligt program, som især lægger vægt på områderne inden for triaden: kommunikation, sociale kompetencer og forestillingsevne. Disse punkter fremhæves i alle aktiviteterne. Individualiserede programmer muliggør differentieret og alternativ udvikling af kompetencer, som er nødvendige for at kunne deltage i et almindeligt liv. Samtlige aktiviteter understøttes af en kritisk bedømmelse af risici og kriser. Personalet mø-

des jævnligt for at dokumentere, sikre og vurdere behandlingsplanens forløb, og for at forvisse sig om at den plan, man er blevet enige om, bliver overholdt, og at daglige noter og referater arkiveres. Ugentlige beboermøder imødekommer beboernes behov for medindflydelse. The Hayes tilbyder således en struktureret døgn-rundt-behandling baseret på principperne i TEACCH og SPELL.

Beboerne tager jævnligt ind til landsbyen for ergoterapi, undervisning eller deltagelse i sociale og fritidsorienterede aktiviteter. For at reducere risikoen for at de skal skade sig selv eller andre – og for at tilbyde dem den tryghed, de har behov for, ekskorte-res alle beboere altid af medarbejdere, når de skal deltage i udenhusaktiviteter. Det er lovpligtigt at alle retsligt frihedsberøvede beboere skal følges med medarbejdere, når de er uden for huset og hver gang, de er det, skal det registreres i deres sagsakter.

Aktivitetsafdelingen tilbyder en bred vifte af behandlingsformer og terapier målrettet beboernes individuelle behov. Afdelingen ledes af en ergoterapeut med 3 assistenter, der samarbejder med husenes faste personale. Behandlingstilbudet omfatter bl.a. psykologisk støtte, kunstterapi, tale-høreterapi, afslapningsterapi, dramaterapi, musikterapi og aromaterapi. Andre aktiviteter inkluderer vandreture, vægtløftning, svømning, trampolin, cykling, huslige aktiviteter såsom tøjvask, madlavning, indkøb, havebrug og fritidsaktiviteter som besøg på museer, biblioteker, i biografen eller teatret.

Enhver aktivitet er indsat i skemaet og baseret på principperne i TEACCH og SPELL.

Personaleuddannelse

Personaleudvikling foregår via årlige vurderinger, hyppige konsultationer og klinisk assistance. Efter en indledende 9 måneders indførelse i arbejdet videreuddannes alt personale løbende. Hyppige teamdage for begge huse sikrer konsekvens og hold-samarbejde på alle niveauer.

Ressourcekrævende adfærd

På The Hayes går arbejdet hovedsagelig ud på at hjælpe beboeren med at få styr på frustrationer, vrede og angst. Derfor har man opdelt ressourcekrævende adfærd i tre grupper:

- **Aggressiv adfærd** såsom vold, hærværk og verbale trusler.
- **Upassende adfærd** såsom utilstodelig opførsel af seksuel eller rituel art på eller uden for sygehuset.
- **Alvorlig depression** såsom spisevægring, selvmordsforsøg og dyb apati.

Følgende er en kort liste, der beskriver adfærd man har oplevet på The Hayes: Aggressiv adfærd, slag, spark, trusler om drab, skade på andre beboere, kast af objekter mod andre, ødelæggelse af andres eller egne ting, skældsord, selvskadende adfærd, pludselige panikanfald som kulminerer i vold, upassende seksuel adfærd, ritualistisk adfærd, tvangsmæssige handlinger, upassende adfærd på offentlige steder for at opnå opmærksomhed, ekstrem depression, spisevægring, selvmordsforsøg, at nægte at deltage i aktiviteter, at stikke af fra insti-

Bryan Evans, Bent Vandborg Sørensen, Richard Mills og Charlotte Holmer Jørgensen.

tutionen, at nægte at tale eller kommunikere sine ønsker, paranoia samt faser af mani.

Medarbejderne er trænet i at tackle disse situationer på en rolig måde og med en ikke konfronterende adfærd. Denne tilgang tager sit udgangspunkt i Studio III, som er en metode, der er med til at forebygge ekstrem ressourcekrævende adfærd gennem en analyse af adfærdens funktion. Dette gøres via:

- Risikovurderings- og styringsprocedurer, der anvendes ud fra vejledninger udarbejdet af relevante myndigheder.
- En øjeblikkelig observation af adfærd og handlen for at fremme den gode adfærd, som beboeren godt kan lide at udvise. Det hjælper beboeren til at få kontrol over egne handlinger og fremmer deres selvverd.
- At man, når den ressourcekrævende adfærd finder sted, registrerer situationen og omstændighederne skriftligt og efterfølgende diskuterer blandt personalet, hvad årsagen eller

udløseren til adfærden kunne være. Risikovurdering foretages, og der udvikles strategier, som kan sættes i stedet for de udløsende faktorer, så adfærden ikke gentager sig. Informationen kommunikerer herefter til alle medarbejdere.

- At fysisk fastholdelse anvendes som sidste udvej for at forhindre skade og opretholde sikkerheden for beboere og andre.
- Psykologisk behandling omfatter en række forskellige metoder og strategier for at møde de individuelle behov personen har. Man har haft gode resultater med social træning, træning af styring af vrede. Den generelle tilgang er inden for den behandlingskontekst man kalder anvendt adfærdsanalyse.

Andre behandlingstilbud er:

- Medicinsk behandling i sammenhæng med adfærds-mæssig behandling. Når der er et ønske herom, reduceres den medicinske behandling eller seponeres/ophøres. Dette opnås kun som et resultat at tæt

Studietur til The Hayes

observation af beboerne og løbende feed-back til den rådgivende psykiater.

- Brugen af ros ved fremskridt og opbygning af selvværd er noget af det vigtigste i behandling, træning og daglig omsorg af personer med autismespektrumtilstande. Det overses ofte, men det fungerer som en kraftig forstærker i forhold til tillid til omgivelserne og til opmuntning i forhold til nye aktiviteter og fremskridt. Det er også essentielt at anerkende beboerens specielle talenter og evner og bruge dem til at åbne op for mulighederne for at arbejde med socialt samspil og kommunikation.

Hver beboer får lavet en personlig plan for sin adfærd. Personalet observerer nøje beboerens adfærd og identificerer årsager til specifik adfærd. Derefter udvikles strategierne, og nye retningslinjer kommunikerer til hele personalet, så beboeren gradvist og med succes kan hjælpes til at ændre sin adfærd i den ønskede retning. På The Hayes har dette arbejde virkelig medvirket til et reduceret behov for medicinering.

Indgreb og terapier forbedrer beboerens sociale kompetencer samt forståelsen af sociale regler, hvilket medfører en mere positiv og meningsfuld social adfærd. Dette medvirker også til en større forståelse og accept i samfundet af mennesker med autismespektrumtilstande. Dette opnås ved:

- At tilbyde positive fællesskabsoplevelser i trygge omgivelser.
- At udvikle og fastholde posi-

tive, behandlende modeller og forhold.

- At fokusere på kompetencer med afgørende betydning for beboerens fremtid ved brug af rollespil, gruppearbejde og masser af øvelse.

Indgreb giver beboeren mulighed for at udvikle og træne færdigheder, der muliggør omgang med andre mennesker. Her er kommunikation et nøgleord. For at have nogen at kommunikere med og noget at kommunikere om, tilbyder man beboeren mulighed for at dele sine erfaringer med fuld respekt for den form for kommunikation beboeren vælger. Mange patienter med autisme diagnoser bruger ikke social omgang som hverken mål eller middel. Derfor er det ofte nødvendigt at tilbyde naturlige, relevante og meningsfulde muligheder for kommunikation af erfaringer. Dette opnås gennem en række forskellige aktiviteter.

Disse aktiviteter søger at tage højde for tre nøgleaspekter ved mangel på forestillingsevne:

- Vanskeligheden ved at forstå, at andre mener noget andet end en selv.
- Vanskeligheden ved at forestille sig fremtiden.
- Vanskeligheden ved at tænke fremadrettet.

Et struktureret program indbygger individuelle kompetencer og interesser. Dette kan reducere angst som kan opstå, når man ikke ved noget om den umiddelbare fremtid.

Aktiviteter såsom musik, forfattereskab, kunst og madlavning

opmuntrer beboeren til at udvikle fleksibilitet inden for rammerne af et struktureret miljø, hvor den nødvendige sikkerhed er garanteret. Programmerne tilpasses individuelle behov, udvikling og motivation. Løbende vurdering sikrer behandlingens kontinuitet. Hver tredje måned holdes stormøder med teamvurdering af beboerens adfærd og udvikling.

Udslusning

The Hayes tilbyder ikke permanent behandling, og sundhedsmyndighederne opfordres til at tage en aktiv del i vurderingen af en beboers udvikling. Ved jævnlig tilbagemelding til familier og myndigheder forventer man, at der findes et passende sted for beboeren, når tiden for udskrivelse nærmer sig.

The Hayes undersøger i øjeblikket mulighederne for at oprette en overgangsinstitution med beskyttede boliger, hvor beboeren kan opholde sig efter indlæggelsen men før den endelige udskrivelse. Et ressource center skal tilknyttes, og her vil man tilbyde flere andre aktiviteter, end dem man allerede tilbyder.

Efter samtaler, rundvisning på gården, i haven og de andre omgivelser omkring The Hayes tænker man, at det er så oplagt at etablere et sådant sted, hvor man kombinerer viden om autisme og behandling af ekstrem ressourcekrævende adfærd i et behandlingstilbud for denne målgruppe. Der er ingen tvivl om, at disse erfaringer også kan anvendes i Danmark. De er hermed givet videre. ■

1. internationale symposium om autismespektrumtilstande i en retspsykiatrisk kontekst

Forskere og fagfolk inviteres til det 1. internationale symposium om autismespektrumtilstande i en retspsykiatrisk kontekst. Symposiet afholdes den 2. og 3. september 2005 i Moltkes Palæ, København.

Symposiet rummer formidling af forskning fra anerkendte forskere fra hele verden. Der vil være plenumoplæg, parallelle temaoplæg, workshops/paper-præsentationer samt poster-sessions/markedspads.

Symposiet afholdes på Moltkes Palæ, som med sin placering og faciliteter vil udgøre en central og ideel ramme omkring det internationale arrangement. Moltkes Palæ blev bygget i år 1702 og gennem generationer har det smukke palæ været anvendt til utallige festlige begivenheder, møder, jubilæer og bryllupper.

Oplægsholdere:

Professor Digby Tantam, professor, the University of Sheffield and Director of the Centre for the Study of Conflict and Reconciliation, UK.

Titel på oplæg: Forøger det risikoen for lovovertrædelser hvis man har en autismespektrumtilstand og i givet fald hvorfor?

Marianne Kristiansson, overlæge, The National Board of Forensic Medicine, Sweden.

Titel på oplæg: Retspsykiatrisk risikovurdering.

Dr. Peter Kramp, director, Justitsministeriet, Retspsykiatrisk Klinik.
Titel på oplæg: Autisme og straffeloven.

Richard Mills, direktør for forskning, National Autistic Society, UK.

Titel på oplæg: Autismespektrumtilstande i sikrede hospitalsafdelinger i UK – aktuelle problemstillinger for politikere, klinikere og behandlere.

Henrik Söderström, medicinsk direktør, Retspsykiatrisk Klinik, Malmø.
Titel på oplæg: Autistiske træk, empati og udviklingen af personlighedsforstyrrelser inden for det retslige område.

Lena Nylander, administrerende overlæge af Det Neuropsykiatriske Team, Universitetshospitalet, Lund.

Titel på oplæg: Voksne med autismespektrumtilstande – diagnostisk procedure og differential diagnoser.

Greg O'Brien, professor, Rådgivende psykiater, Northgate & Prudhoe NHS Trust, UK.

Titel på oplæg: Autisme, mental retardering og lovovertrædelser.

Der forventes indlæg i workshops fra forskere fra andre lande, se venligst det endelige program på www.autisme.dk

Pris:

Pris for deltagelse i symposiet er ved tilmelding før den 1. juni 2005: kr. 2.500 - ved tilmelding efter den 1. juni 2005: kr. 2.800 inklusiv materialer, forplejning, festmiddag samt adgang til alle konferencens foredrag. Tilmeldingsfrist til symposiet er den 2. juli 2005. Der fremsendes bekræftelse på tilmelding, når betalingen registreres.

Sprog:

Symposiet vil foregå på engelsk

Tilmelding samt oplysninger om hoteller m.m.:

Via internettet: www.autisme.dk/forensic

Registrering og information:

Registrering ved ankomst til Moltkes Palæ foregår ved informations- og registreringskranken. Her udleveres program, conferencebagde m.m.

Åbningstid:

01.09.05: 16:00 - 18:00

02.09.05: 08:00 -

03.09.05: 08:00 -

Yderligere oplysninger:

Telefon 45 11 41 91 eller via www.autisme.dk

Arrangører:

 Justitsministeriet
Retspsykiatrisk Klinik

v/ Peter Gottlieb

VIDENSCENTER FOR AUTISME

v/ Charlotte Holmer Jørgensen

VISO: National videns- og specialrådgivningsorganisation

◆ Af Hanne Veje, projektmedarbejder, Videnscenter for Autisme.

I forbindelse med den kommende kommunalreform sker der store forandringer på det sociale område. Det er regeringens ønske at skabe et overblik over den viden, der i dag findes i kommuner, amter og på institutionerne på det sociale område ved oprettelsen af et nyt organ, en national videns- og specialrådgivningsorganisation, VISO. Det er ønsket, at den effekt, der ligger i at samle de forskellige vidensfunktioner i én organisation, skal udnyttes til dels at sikre en mere hensigtsmæssig ressourceanvendelse og dels til at rette fokus på områder, der i dag er udækkede rent videnskæstigt.

Det er hensigten, at borgerne og kommunerne kun skal henvende sig ét sted for at få et overblik over den viden, der findes om f.eks. autisme, epilepsi eller synshandicap.

VISO skal startes op allerede i løbet af 2006, så det er funktionsdygtigt ved kommunalreformens ikrafttræden 1. januar 2007.

Af strukturaftalen fremgår det, at VISO skal sikre sammenhængende og helhedsorienteret vidensindsamling og formidling til kommuner og institutioner og hermed sikre et landsdækkende overblik over den samlede specialrådgivning. VISO skal sikre et tæt samspil mellem de forskellige videns- og rådgivningsspecialer på socialområdet samt sikre fortsat udvikling af viden og specialrådgivning. Endelig skal VISO

bistå kommuner og borgere med vejledende specialrådgivning og vejledende udredning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager.

VISO skal dække flere områder, herunder børn og unge samt voksne med handicap, udsatte grupper, børn og unge med sociale eller adfærdsmæssige problemer samt socialpsykiatrien. Herudover indgår specialundervisning efter Undervisningsministeriets lovgivning, dog kun for så vidt angår vidensdelen og specialrådgivningsdelen og ikke udredning, som først og fremmest er en opgave for den kommunale pædagogisk-psykologiske rådgivning (PPR). VISO skal dog tilbyde at foretage vejledende udredninger i de mest sjældne forekommende specielle og komplicerede enkeltsager, hvor den nødvendige ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune eller i regionens tilbud.

I den nye kommunale struktur får kommunerne ansvaret for at tilbyde såvel den almindelige som den mere specialiserede rådgivning til brugere og pårørende, som disse har krav på ifølge den sociale servicelov. Kommunerne kan søge støtte hertil hos VISO.

VISO's funktion og opbygning

Brede vidensfunktioner:

- Indsamling af viden, herunder:
 - Holde sig bredt orienteret om udviklingen – også internationalt - med henblik på at indsamle viden.
 - Systematisk og målrettet indsamling af viden som følge af konkrete forespørgsler fra

kommuner, institutioner eller fra VISO internt.

- Udvikling og bearbejdning af viden:
 - Opbygning af database
 - Vedligeholde og opbygge faglige miljøer og netværk.
 - Ansvarlig for udvikling af/tilvejebringelse af viden – også på nye områder.
- Formidling af viden:
 - Formidling af viden som skal danne grundlag for rådgivnings- og udredningsfunktionen.
 - Skriftlig formidling i form af nyhedsbreve, rapporter, pjecer, hjemmesider mv.
 - Mundtlig formidling i form af konferencer, temadage m.v.
 - Løbende udvikling af nye formidlingsstrategier.
- Registrering af relevant særlig sagkundskab på andre områder, herunder sundhedsområdet.

Følgende samles under VISO:

De nuværende 11 amtskommunale videnscentre med i alt 44,7 årsværk, dvs.:

- Videnscenter for Autisme.
- Videnscenter for Bevægelsehandicap.
- Videnscenter for Døvblevne, Døve og Hørehæmmede.
- Videnscentret for DøvBlindBlevne.
- Videnscenter for Døvblindfødte.
- Videnscenter om Epilepsi.
- Videnscenter for Hjerneskadede.
- Dansk Videnscenter for Stammen.
- Dansk Videnscenter for Ordblindhed
- Videnscenter for Synshandicap.
- Videnscenter om Kommunikation og Multiple Funktionsnedsættelser hos Børn og Unge uden et Talesprog.

Hjælpemiddelinstittet samt Udviklingscenter for specialrådgivning (efter aftale med stifterne af centret). I alt omkring 30 årsværk.

Ligeledes samles relevante statslige videnscentre under VISO. Ved relevante statslige videnscentre forstås videnscentre, der indsamler og formidler viden til borgere eller til professionelle, som fx Center for Små Handicapgrupper. I alt ca. 20 årsværk.

Derudover indgår vidensfunktioner vedr. børn og unge med sociale og adfærdsmæssige problemer. I alt 2 årsværk.

Vidensfunktionen vil således i alt have tilknyttet 90-100 årsværk.

Hvad indgår under specialrådgivningsfunktionen og udredningsfunktionen?

VISO skal dække de mest specialiserede rådgivnings- og udredningsopgaver i forhold til de mest komplicerede enkeltsager. Karakteristisk for de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager vil være, at de for den enkelte kommune vil forekomme sjældent, ligesom indsatsen ofte vil være særdeles udgiftskrævende.

Udredningsfunktionen vil være snævrere end specialrådgivningsfunktionen, idet den vil være afgrænset til de få mest komplicerede og specialiserede enkeltsager.

Både specialrådgivningsfunktionen og udredningsfunktionen har vejledende karakter i forhold til borger og kommune, idet det

alene er den enkelte kommune, som har ansvaret for at træffe beslutninger i forhold til borgeren.

Socialministeriet har gennemført en spørgeskemaundersøgelse i alle amter samt i Københavns, Frederiksberg og Bornholm Kommuner om deres specialrådgivning, herunder hvilke funktioner, amterne vurderer, bør dækkes af VISO. Herefter har der været afholdt møder med samtlige amter for uddybning af deres besvarelser. På den baggrund har Socialministeriet besluttet, at VISO skal kunne dække følgende funktioner:

Rådgivning om børn og unge med sociale eller adfærdsmæssige problemer med i alt 47 årsværk

- Specialrådgivning vedr. børn med svære sociale og adfærdsmæssige problemer.
- Spiseforstyrrelser.
- Seksuelt misbrug.
- Massivt omsorgssvigt.
- Alvorlige tilknytnings- og identitetsvanskeligheder.
- Selvmord.
- Kriminelle.
- Stof og alkoholmisbrug.
- Psykiske problemer.

Rådgivning om børn og unge med handicap med i alt 45 årsværk

- Rådgivning i forhold til småbørn med komplekse tale, høre, syn problemer.
- Pædagogisk rådgivning i forbindelse med brug af særlige teknologiske hjælpemidler.
- Læbe/ganespalte, sjældne handicap, handicappede med flere diagnoser og andre områder, hvor der kræves en kompleks og specialiseret indsats.
- Børn og unge med autisme.

- Specialrådgivning i forhold til svært multihandicappede børn.
- Specialrådgivning i forhold til små eller usynlige handicap.

Rådgivning om hjerneskade med i alt 25 årsværk

- Specialrådgivning vedr. senhjerneskadede.
- Specialviden omkring genoptræning af fysisk handicappede/hjerneskadede.

Rådgivning om udviklingshæmmede, herunder kriminelle udviklingshæmmede med i alt 10 årsværk

- Personer med Prader Wille.
- Meget udadreagerende.
- Svært multihandicappede uden verbalt sprog.
- Udviklingshæmmede med dobbeltdiagnoser.
- Udviklingshæmmede med demens.
- Kriminelle udviklingshæmmede, herunder kriminelle udviklingshæmmede med anden etnisk baggrund end dansk.

Rådgivning om udsatte grupper med i alt 18 årsværk

- Sindslidende.
- Hjemløse.
- Gravide stofmisbrugere.
- Specialrådgivning vedr. blandingemisbrug.

Øvrige meget komplekse sager med i alt 30 årsværk

- Særlig specialiseret rådgivning vedr. få komplicerede sager eller meget små komplekse handicapgrupper/sammensatte problemstillinger, fx personer med Huntingtons Chorea eller personer med Spielmeyer-Vogt.
- Personer med tilsvarende sjældne handicaps, hvor funk-

VISO: National videns- og specialrådgivningsorganisation

tionsnedsættelsen kræver kompleks og specialiseret indsats.

Rådgivning vedr. blinde med i alt X årsværk

- Blindekonsulenter, som rådgiver og vejleder blinde
- Specialrådgivningsfunktioner ved Institut for Blinde og Svagsynede
- Specialrådgivningsfunktioner ved Refsnæsskolen
- Specialrådgivningsfunktioner ved Kennedy Institut for Statens øjenklinik

Konsulenter for døve med i alt X årsværk

- Døve- og døvblindekonsulenter, som rådgiver og vejleder døve.
- Specialrådgivningsfunktioner ved Ålborgskolen.
- Specialrådgivningsfunktioner ved Fredericiaskolen.
- Specialrådgivningsfunktioner ved Børneklinikken.

Specialundervisning

- Bidrag fra Undervisningsministeriet.

Netværk (indgår i årsværkberegningen under ovenstående funktioner)

- Under VISO indgår også sekretariatsfunktionerne vedr. en række netværk oprettet af amterne.
- Netværk vedr. teknologiske kommunikationshjælpemidler.
- Netværk vedr. Asperger/autisme.
- Netværk vedr. omsorgssvigt.
- Netværk vedr. ældre udviklingshæmmede.
- Vidensteam vedr. kriminelle.
- Vidensteam vedr. udviklingshæmmede.

- Vidensteam vedr. læbe/ganepalte.
- Netværk vedr. rusmiddelområdet.
- Netværk vedr. udviklingshæmmede med dobbeltdiagnoser.

Specialrådgivnings- og udredningsfunktionen vil således i alt have tilknyttet ca. 300 årsværk.

Organisering af VISO

VISO vil blive etableret med en mindre enhed, der placeres centralt. Denne centrale enhed skal varetage følgende opgaver:

- Sikre én indgang til overblik over VISO's funktioner, den eksisterende viden - hvem der laver hvad, og hvor man skal henvende sig.
- Sikre vidensopbygning, udvikling og prioritering i forhold til behovene.
- Have overblik over den kommunale og regionale rådgivningsstruktur.
- Kunne henvise kommuner, institutioner/botilbud og borgere til den rigtige viden og rådgivning.
- Indgå kontrakter mellem VISO og de pågældende kommuner og regioner om specialrådgivning.
- Sekretariat for bestyrelsen for VISO.

Denne enhed vil omfatte 60-70 årsværk, dels administrativt personale, dels et mindre antal fagpersoner, der fagligt skal kunne dække samtlige af VISOS emneområder.

Der nedsættes en faglig bestyrelse for VISO bestående af repræsentanter fra staten, kommuner, regioner og brugerorganisationer, som er garanteret for, at VISO kon-

stant fagligt lever op til formålet og de kommunale behov. Derfor skal den faglige bestyrelse

- løbende følge udviklingen i behovene og fastlægge den overordnede tilrettelæggelse og dimensionering af indsatsområderne m.v.
- løbende evaluere VISO's virksomhed og udarbejde en årsrapport.

I alt vurderes VISO således til at omfatte 450-500 årsværk, hvor langt hovedparten (ca. 400) er decentralt placeret, men indgår i VISO-netværket. Det skal understreges, at der er tale om foreløbige tal, som skal drøftes med brugerorganisationerne samt med KL og ARF.

I samme omfang som i dag skal specialrådgivningsfunktionen være en gratis ydelse i forhold til kommuner og borgere.

Borgere vil kunne henvende sig direkte til VISO om specialrådgivning, men i langt de fleste tilfælde er det mest hensigtsmæssigt for borgeren, at henvendelsen går via kommunen for at sikre en dialog mellem borger, den ansvarlige myndighed (kommunen) og den rådgivende instans (VISO).

Henvendelser om udredning skal i alle tilfælde ske via kommunen.

Det er tanken, at VISO skal være medvirkende til at sikre formålet med kommunalreformen – at skabe fagligt bæredygtige miljøer så tæt på borgeren som muligt.

Udkast til

Forslag til Lov om social service – 1. december 2004

Kapitel 4

Nationale videns- og specialrådgivningsorganisation, Tilbudsportal og Uvildig konsulentordning

§ 13. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation bistår kommuner og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager.

Stk. 2. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende udredning til kommuner og borgere i de få mest sjældent forekommende specielle og komplicerede enkeltsager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til sted i den enkelte kommune eller i regionens tilbud. Kommunen træffer afgørelse om henvisning af borgeren efter 1. pkt.

Stk. 3. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation træffer afgørelse om tilbud efter stk. 1 og stk. 2. Afgørelsen kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 4. Den nationale videns- og specialrådgiv-

ningsorganisation sikrer en systematisk indsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område. Videns- og specialrådgivningsorganisationen sørger for at koordinere samt deltage i prøvnings-, forsknings- og informationsvirksomhed på hjælpemiddelområdet.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisations virksomhed og organisering.

§ 14. En statslig landsdækkende database (tilbudsportal) stiller oplysninger til rådighed for kommuner om kommunale og regionale tilbud samt godkendte private tilbud efter denne lov.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om tilbudsportalen, herunder om hvilke tilbud der er omfattet af tilbudsportalen samt om kommuners og regioners indberetningspligt.

§ 15. En uvildig konsulentordning yder gratis rådgivning og vejledning i sager om hjælp til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsniveau.

Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om VISO.

Kilde: Socialministeriet, Socialpolitisk-Juridisk Center. ■

Retspsykiatri

Med ordet retspsykiatri menes den form for psykiatri, der udøves på et retsligt grundlag, enten ved undersøgelse eller ved behandling.

Retspsykiatri deles ofte i civilretspsykiatri og strafferetspsykiatri.

Civilretspsykiatri omfatter først og fremmest reglerne i psykiatriloven om tvangsindlæggelse, tvangsbehandling m.v. Hertil kommer en række andre, mere sjældne sagstyper, f. eks. vedrørende værgemål, aftaler og testamenthabilitet.

Strafferetspsykiatrien omhand-

ler undersøgelse og behandling af psykisk syge kriminelle. De psykisk syge kriminelle bliver som absolut hovedregel ikke straffet, men dømt til psykiatrisk behandling, ambulante eller under indlæggelse.

Der kan dog i henhold til dom til psykiatrisk behandling kun træffes bestemmelse om indlæggelse imod den dømtes vilje, ikke om ufrivillig medikamentel behandling. Dette kan kun forekomme, hvis betingelserne derfor i psykiatriloven er opfyldt. For at retten kan vurdere, om det er indiceret at idømme en psykiatrisk særforanstaltning, foreta-

ges af en psykiater en mentalundersøgelse. Den herefter eventuelt idømte foranstaltning kan være mere eller mindre restriktiv, gående fra den meget sjældent anvendte dom til anbringelse i Sikringsafdelingen ved Nykøbing Sjælland til dom til ambulante behandling.

Mange retspsykiatriske patienter, dvs. mennesker der er idømte en psykiatrisk særforanstaltning, har også tilsyn af kriminalforsorgen.

Kilde: <http://retspsykiatrisklinik.dk/> ■

VISO

– specialviden uden grænser

Med kommunalreformen indføres en helt ny måde at organisere specialrådgivningen på. Det sker med dannelsen af en national videns- og specialrådgivningsorganisation.

◆ Af Kirsten Plambech,
socialpolitisk konsulent i DSI.

I dag varetages vidensindsamling og vidensformidling på handicapområdet af nogle statslige centre samt af amterne. Specialrådgivningen varetages af amterne samt af lands- og landsdelsdækkende institutioner eller centre, hvoraf nogle finansieres af staten, andre af amterne i fællesskab. Dertil kommer en række private institutioner.

Fremover skal alt dette samles under en national videns- og specialrådgivningsorganisation, VISO. De bestående centre og institutioner fortsætter, men knyttes sammen i et nationalt netværk. VISO forventes at blive administreret af en central enhed på 60-70 personer.

DSI ser generelt udviklingsmuligheder i konstruktionen, men har, som det vil fremgå, en del kritiske bemærkninger og spørgsmål til det foreliggende udkast.

Kardinalspørgsmål for DSI

Da kommunerne bliver ansvarlige for at yde den nødvendige rådgivning til borgerne, er det helt åbenlyst nødvendigt med faglig bistand fra VISO. Det gælder specialrådgivning, og det gælder specialudredning. Men som nævnt skal VISO kun bistå kommunerne i "de mest specialiserede og komplicerede enkelt-sager". DSI er stærkt bekymret

for denne grænsedragning.

Dertil kommer, at det i følge lovforslaget skal være op til kommunen, om man som borger må henvende sig til VISO for at få særlig rådgivning og udredning. DSI mener, at borgerne frit skal kunne anmode VISO om at få foretaget en udredning.

Borgernes frie ret til at henvende sig uden at spørge om lov i kommunen først er et kardinalspørgsmål for DSI. Visitationen bør udføres af VISO selv. Udredningen er jo kun vejledende. Det er stadig kommunen, der bestemmer.

Grænseproblemer

Oplægget til det nye VISO-system viser nogle helt tydelige grænseproblemer mellem de forskellige sektorer. Det gælder f.eks. omkring specialundervisning, hvor vidensdelen og specialrådgivningen skal ligge i VISO, mens kommunens PPR skal klare udredningsdelen.

Logikken i denne opdeling går på, at specialundervisningen i den nye struktur fuldt ud skal varetages i kommunerne. Det mener DSI ikke, at alle kommuner kan leve op til. Og vi mener ikke, at PPR'erne er klædt på til denne opgave.

Ideen med VISO bør netop være at sikre en tværfaglig og tværsektoriel indsats. Det vil medføre groteske situationer, hvis en VISO-rådgiver i sin udredning af et barn med handicap ikke kan medtage undervisningsdelen.

Videnscentre til alle

Mens vi endnu troede, at der var noget, der hed amter i fremtidens Danmark, startede en diskussion om fremtiden for amternes vidensfunktioner.

I den diskussion understregede DSI vigtigheden af, at alle handicapgrupper bliver omfattet af en vidensfunktion. Det er de ikke med de nuværende 11 amtslige videnscentre.

Nu overføres videnscentrene i VISO's regi, men målgruppen for VISO's indsats er alle handicapgrupper. Det er dermed åbenlyst påkrævet, at området tilføres ekstra ressourcer. Skal opgaverne løses for alle, skal der være midler til at fokusere på nye videnscenterfunktioner.

VISO's organisering

Udkastet til, hvordan VISO skal organiseres, efterlader en række ubesvarede spørgsmål.

Udkastet siger kun, at der skal nedsættes en faglig bestyrelse for VISO bestående af repræsentanter fra staten, kommuner, regioner og brugerorganisationer.

Men en sådan en bestyrelse kan umuligt dække alle områder. Derfor må man, efter DSI's mening, oprette en række fagråd under bestyrelsen, således at den kan trække på faglig ekspertise fra alle handicapområder.

Som sagt: VISO er en meget interessant nyskabelse, der kan give os nye muligheder. Men der skal fjernes en del sten på vejen på først.

Kilde: Uddrag af artikel fra DSI's nyhedsbrev nr. 4/2004. De Samvirkende Invalideorganisationer.
www.handicp.dk

Genetisk forskning i infantil autisme

Et forskningsprojekt udgået fra Afdeling for Psykiatrisk Demografi, Institut for psykiatrisk grundforskning søger efter risikogener, der har betydning for, at nogle børn udvikler infantil autisme.

◆ Af Læge Marlene B. Lauritsen, Center for Psykiatrisk Grundforskning, Psykiatrisk Hospital i Århus.

Sygdommen infantil autisme er en gennemgribende udviklingsforstyrrelse, der skal have givet symptomer før 3-års alderen. Symptomerne er mangelfuld udvikling af socialt samspil, vanskeligheder med kommunikation og adfærdsproblemer, blandt andet i form af gentagelse af de samme bevægelser og særinteresser. Årsagerne til infantil autisme kendes ikke, men på baggrund af tvillinge- og familiestudier har det vist sig, at arvelige forhold spiller en rolle.

Genetisk forskning i infantil autisme

Hvis man kan indsamle en tilstrækkelig stor gruppe af personer med infantil autisme, vil det være muligt at identificere risikogener for sygdommen. På længere sigt vil kendskab til de specifikke risikogener være med til at klarlægge mekanismerne bag udvikling af sygdommen, hvilket forhåbentlig kan bidrage til udvikling af ny og bedre behandling samt rådgivning af risikofamilier. Projektet er delvis finansieret af private fonde, men der er ingen økonomiske interesser involveret i projektet. Formålet med projektet: "Identifikation af gener af betydning for

udvikling af infantil autisme: et associationsstudie" er at finde genetiske årsager til infantil autisme. Til projektet skal der indsamles blodprøver fra 50 personer med infantil autisme og deres forældre. Diagnosen infantil autisme vil blive bekræftet ved hjælp af et diagnostisk instrument, der dels består af et interview (ADI) af forældrene til personen med infantil autisme og en samtale/legeobservation (ADOS) med personen med infantil autisme. Blodprøverne vil blive brugt til at undersøge for, om personer med infantil autisme har genetiske forandringer, som kunne forklare, at de har infantil autisme. Børn eller voksne med diagnosen infantil autisme og begge forældre kan deltage i projektet.

For yderligere informationer kontakt:

Læge Marlene B. Lauritsen,
Center for Psykiatrisk Grundforskning,
Psykiatrisk Hospital i Århus,
Skovagervej 2,
8240 Risskov,
Tlf. 77 89 28 51
e-mail : mbl@psykiatri.aaa.dk

Kilde: www.autismeforskning.dk

Forældreforeningen National Autistic Society i England har dannet en forskningsfond

Den engelske landsforening har, i forlængelse af deres 40 års jubilæum i 2002, taget initiativ til at danne en international forskningsfond - The Autism Intervention Research Trust (AIRT).

◆ Af Charlotte Holmer Jørgensen, konst. leder, Videnscenter for Autisme.

I bestyrelsen sidder blandt andet Dr. Lorna Wing, hvis ekspertise på autismeområdet er kendt over hele verden. Fonden vil fungere som et samarbejdsorgan, og der er indledt et partnerskab med University of Cambridge.

For øjeblikket forskes der meget i årsagssammenhænge, neurobiologiske og psykologiske aspekter af autismespektrumtilstande. Selvom indholdet i de spørgsmål og henvendelser, der rettes mod foreningen, oftest handler om behandling, er det disse områder, der underprioriteres.

National Autistic Society er ikke en videnskabelig forskningsorganisation. Men da deres fokus altid har været rettet mod det enkelte menneskes individuelle behov, anerkender de, at en af deres opgaver er at identificere, udvikle og publicere eksempler på god praksis for at håndtere de behandlingsmæssige og uddannelsesmæssige problemer inden for området.

Den nye fond vil forsøge at indsamle og uddele fondsmidler specifikt til forskning inden for behandling og behandlingseffekt i overensstemmelse med natio-

nale og internationale kriterier. Forældre og mange fagfolk kæmper for at få troværdige og aktuelle råd om behandling og tilbud. Nogle er sårbare overfor udnyttelse, eller også spilder de værdifuld tid og penge på ineffektive behandlingsprogrammer. Det kan være vanskeligt at få god rådgivning, baseret på uvildig videnskabelig evaluering, og uden effektiv og relevant behandling, kan konsekvenserne for mennesker med autismespektrumtilstande og deres familier være katastrofale. Etableringen af fonden har bragt nogle af de mest eminente fagfolk i feltet sammen for at samarbejde om innovativ forskning af høj kvalitet.

I talerne ved etableringen af fonden sagde den engelske sundhedsminister:

"Vi anerkender vigtigheden af god kvalitetsforskning inden for autismeområdet og byder alle initiativer velkomne, som har til formål at fremme vores viden og forståelse af autisme. Vi ønsker fonden al mulig succes med på vejen".

Direktøren for NAS, Vernon Beauchamp sagde:

"Fokus for den engelske landsforening har altid været praksis i arbejdet med mennesker med autisme. Den nye fond vil fremme forståelsen for effektive strategier i dette arbejde, hvorfor jeg også glæder mig over at med-

dele, at det er lykkedes at skabe fonden".

Geoffrey Maddrell, bestyrelsesformand for fonden sagde:

"Den nye fond beskæftiger sig udelukkende med uafhængig forskning i behandling på autismeområdet. Vi regner med, at der er ca. 500.000 mennesker i England med en eller anden form for autismespektrumtilstand. Der er mange forskellige slags terapier og behandlingstilgange, men få er blevet videnskabeligt evalueret, og der er stadig et stort antal mennesker, for hvem der ikke findes nogen hjælp. Der er mange krav om forskellige specifikke behandlingstilgange. I England er det kun 8% af alle forskningsaktiviteterne, der beskæftiger sig med behandling, og den nye forskningsfond er blevet etableret for at imødekomme dette vitale behov.

Den nye fond har bestemt sig for at gøre en betydelig forskel i mennesker med autismes liv, hvilket der virkelig er behov for. Med udgangspunkt i en helhjertet tro på værdien af mennesker med autisme og den gavn, de kan gøre for deres omgivelser, har vi to klare formål: Først og fremmest afhjælpe de lidelser, som uundgåeligt er en del af deres tilstand og dernæst støtte folk i at realisere og udnytte deres potentialer. Vi skal forfølge vores mål gennem forskning i allerede eksisterende behandling samt initiere forskning i store nye gennembrud inden for behandling".

Richard Mills blev udnævnt til forskningsdirektør i NAS i juni 2003, hvor han skal arbejde tæt

sammen med den nye fonds bestyrelse. Richard Mills, sagde:
"Forskning i behandling er en prioritet og afspejler i virkeligheden det, som forældre og personer med autisme interesserer sig mest for. Med øget opmærksomhed omkring autismspektrumtilstande har vi set en udpræget stigning i antallet og typerne af behandlingsindsatser, men vi har meget lidt dokumentation for deres anvendelighed. Der er også mange mennesker med autisme ude omkring, der kæmper for at få noget, der bare ligner livskvalitet, og for hvem de nuværende måder at arbejde på synes at gøre en meget lille forskel. Vi er meget forpligtede over for at hjælpe dem, og jeg er sikker på, at vi, med det imponerende team, vi har samlet, vil gøre meget betydningsfulde fremskridt".

Kilde: www.nas.org.uk

Kursus for fagfolk og pårørende

Autistisk tænkning - et spørgsmål om stil - kognitiv stil!

Den 19. maj 2005

Formål

Formålet med dette kursus er at klargøre, hvilken tankestil en person med autisme har, og hvordan dette påvirker det sociale samvær og den sociale kommunikation. Kursets udgangspunkt er at skabe en fælles forståelse for, hvordan mennesker med autismspektrumtilstande bearbejder informationer og indtryk.

Temaer

- Hjernens funktioner i forbindelse med autistisk tænkning – et udviklingspsykologisk perspektiv
- Top-down og bottom-up processer samt spillet mellem højre og venstre hjernehalvdel
- Pædagogiske og sproglige metoder til at kompensere for den gensidigt forskellige tanke- og læringsstil
- Den autistiske hjerne oplevet indefra

Oplægsholdere

- Kirsten Callesen, psykolog, leder af Aspergers Ressource Center samt konsulent for en række institutioner
- Aage Sinkbæk, informationsmedarbejder hos Videnscenter for Autisme. Aage har skrevet en selvbiografi om det at have Aspergers syndrom

Kursussted

Mødecenter Odense

Pris

Kr. 1.100,-

For yderligere oplysninger og tilmelding:

www.autisme.dk

Videnscenter for Autisme

Tlf.: 4511 4191

Mail: info@autisme.dk

VIDENSCENTER FOR AUTISME

Nye kompetencer til erhvervslivet

Firmaet 'Specialisterne' åbnede kontorer i Århus og Høje Taastrup i 2004 for at give mennesker med autismespektrumsforstyrrelser (ASF) mulighed for at prøve kræfter med løsning af erhvervsopgaver indenfor IT-området.

Dette indlæg vil kort omhandle erfaringerne med at skabe bro mellem autismeverdenen og erhvervslivet.

◆ Af Thorkild Sonne, stifter og direktør, Specialisterne A/S.

Erhvervslivets behov for test

Test er en væsentlig del af ethvert IT udviklingsforløb – omkostningerne til test omfatter således normalt mellem 20 og 40% af de samlede udviklingsomkostninger.

På trods af testopgavens vigtighed har mange firmaer svært ved at finde testere, der har de fornødne kvalifikationer til at opfylde kravene:

"Systemtesten handler om disciplin, systematik og opfølgning. Den skal planlægges af testere der ved, at det ikke kan gøres, når der er et hul på 10 minutter. Til gengæld kræver systemtesten ingen særlig kreativitet, måske snarere tværtimod..."

"Der skal først og fremmest udpeges testere, der er stædige og systematiske. De må hellere være indadvendte end for udadvendte."

Citater fra bogen 'Struktureret test' af Poul Staal Vinje, s64

Udviklingsorienterede firmaers personaleafdelinger søger ved rekruttering medarbejdere, der er omstillingsparate, fleksible og kreative.

Som en logisk konsekvens heraf vil testlederen få svært ved at

bemande testopgaverne med kompetente testere.

Mulighed for opfyldelse af erhvervsbehov

Personer med ASF har derimod fra naturens hånd gode forudsætninger for at blive gode systemtestere:

- de er disciplinerede
- de er systematiske
- de reagerer på det uventede
- de følger instruktioner
- de er vedholdende
- de koncentrerer sig 100%

Disse kendsgerninger anvendes i Specialisterne til at opsøge kunder i erhvervslivet og tilbyde løsning af testopgaver.

Vi har indtil nu kun modtaget positive tilbagemeldinger fra vore kunder på kvaliteten af testarbejdet:

"Samarbejdet med Specialisterne vedrørende test af Fly er funderet i markedsmessige økonomiske overvejelser. Vi har opnået en effektivitetsforøgelse og en omkostningsbesparelse ved at outsource testarbejdet til Specialisterne."

Markedschef Martin Liebach, TDC Mobil A/S

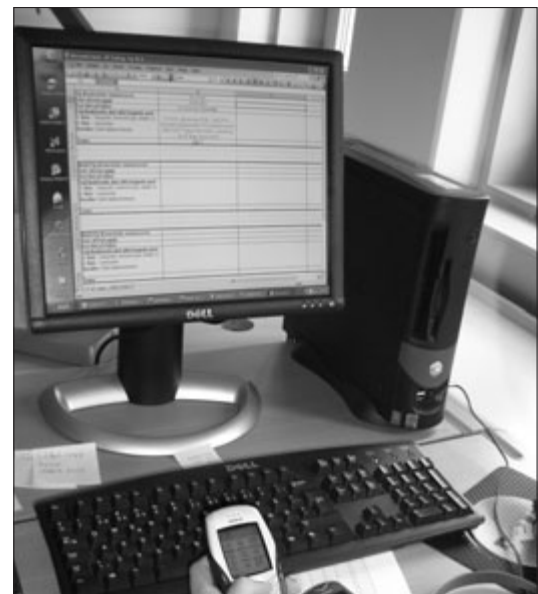
"On the market, our products are known for their high level of technological quality. Therefore, the quality of the final product testing is abso-

lutely crucial for a company like Cryptomathic. This means that the needs of Cryptomathic and the skills of The Specialists make an excellent match. The first test has already been performed with a very satisfactory result and we look forward to continuing the close cooperation."

Teknisk direktør Torben Pryds Pedersen, Cryptomathic A/S

Træning

Personer med ASF diagnose kan optages i arbejdsmarkedsafklaring hos Specialisterne, hvis de er voksne, er vant til at arbejde med IT og er interesserede i at arbejde på en erhvervsarbejds-

plads, der konkurrerer på markedsmessige vilkår.

Arbejdsmarkedsafklaringen varer 5 måneder og koster kommunen 10-13.000,- kr/måned (+moms).

I denne periode træner vi løsning af erhvervsopgaver og at begå sig på en arbejdsplads.

Kandidaten arbejder 20-25 timer/uge hvor kontorlederen står for den erhvervsmæssige træning

og pædagogisk konsulent står for den personlige støtte.

Forløbet af arbejdsmarkedsafklaringen dokumenteres i udarbejdelsen af ressourceprofil.

Ansættelse

Hvis arbejdsmarkedsafklaringen er forløbet positivt for kandidaten og Specialisterne, og der er tilstrækkeligt med erhvervsopgaver indenfor kandidatens arbejdsområde, kan Specialisterne tilbyde ansættelse efter HK overenskomst på ordinære vilkår, i fleksjob eller job med løntilskud på et af vore kontorer.

Arbejdstiden er som udgangspunkt fortsat 20-25 timer/uge.

Vi løser opgaver indenfor

- test af mobiltjenester
- test af mobiltelefoner
- test af workflow systemer
- test af digitale sikkerhedstjenester
- test af hjemmesider
- optimering af søgning på hjemmesider
- konvertering af data til tids-/ressourcestyring

- opbygning af hjemmesider
- opbygning af intranet

Vi løser fortrinsvis opgaver på vore kontorer i Århus og Høje Taastrup, men har også gode erfaringer med at løse opgaver hos kunden, hvis forholdene er tilpas rolige.

Fremtiden

I 2004 prøvede 23 personer med ASF kræfter med erhvervsopgaver i Specialisterne.

I 2005 håber vi på at fordoble antallet af medarbejdere og forventer etablering af kontor i Vejleområdet.

IT-interesserede voksne personer med ASF diagnose kan henvende sig ved at downloade interesseskema fra hjemmesiden www.specialisterne.dk og sende det til det nærmeste Specialisterne kontor.

Behovet for test i erhvervslivet er stort – derfor er der gode muligheder for at prøve kræfter med IT opgaver i erhvervslivet i Specialisterne i 2005.

Thorkil Sonne,
stifter og direktør,
Specialisterne
www.specialisterne.dk

Store Torv 6 Århus.

Banestrøget 17 2tv, Høje Taastrup.

Handicapråd i alle kommuner

Med strukturreformen bliver kommunerne forpligtet til at oprette handicapråd. Det er en af de væsentligste nyskabelser på handicapområdet, som dermed får et lokalt handicappolitisk løft.

◆ Af Kasper Nizam, Akademisk medarbejder, Center for Ligebehandling af Handicappede.

I aftalen om strukturreformen, som regeringen og DF indgik den 24. juni i år, er et af Det Centrale Handicapråds anbefalinger til handicapområdet blevet imødekommet. I aftalen står, at alle kommuner skal oprette handicapråd, som kan rådgive kommunalpolitikere i generelle spørgsmål om servicen til handicappede. Handicaprådene skal sammensættes af repræsentanter fra kommunen og handicaporganisationer efter indstilling fra De Samvirkende Invalideorganisationer.

Lokal drivkraft

Center for Ligebehandling af Handicappede, der også er sekretariat for Det Centrale Handicapråd, har i en årrække arbejdet for, at kommunerne etablerer handicapråd og udformer handicappolitikker for mål og indsats på handicapområdet. Centret mener, at de nye lovpligtige handicapråd betyder, at handicapområdet får et væsentligt politisk løft. Centerleder Mogens Wiederholt siger: "De nye råd skal være drivkraft for større ligebehandling og bedre retssikkerhed for handicappede i kommunerne. Handicaprådene bør derfor forankres bredt på tværs af den kommunale forvaltning, så de også bliver et lokomotiv for sektoransvar-

ligheden på lokalt niveau."

Kommunerne bliver med strukturreformen et mere betydningsfuldt politisk og administrativt niveau i forhold til opgaver på handicapområdet. Derfor er det afgørende, at handicaprådene får høringsret og samtidig en rådgivende rolle på alle kommunale sektorområder - helt på linje med Det Centrale Handicapråd. Rådene skal derfor ikke kun kunne forholde sig til socialområdet, selvom de tilsyneladende forankres på området.

capområdet fremad, bør de indgå i et feedbacksystem, hvor handicaprådene med to års mellemrum redegør for deres arbejde til Det Centrale Handicapråd. Fordelen er, at denne rapportering kan skabe fokus på og en ramme om arbejdet i de enkelte kommunale handicapråd. Samtidig kan Det Centrale Handicapråd - og dermed myndigheder og brugerorganisationer i rådet - få en værdifuld indsigt i de handicappolitiske problemer og temaer, der drøftes lokalt. Den viden vil være yderst nyttig for myndigheder, organisationer og for arbejdet i Det Centrale Handicapråd.

Endelig kan en systematisk feedback fra de kommunale handicapråd indgå som en del af Det

Centrale Handicapråds årsberetning og den redegørelse, som socialministeren skal give til Folketinget. Handicaprådene kan på den måde blive et vigtigt led i et evalueringssystem om effekten af lovgivning og indsats på handicapområdet.

Kilde: www.clh.dk

Feedback med fordele

Det Centrale Handicapråd har i et brev den 19. august 2004 givet Socialministeriet forslag til, hvordan handicaprådene kan få en konstruktiv og effektiv rolle for udviklingen af den lokale handicappolitik. Rådet peger på, at for at rådene kan blive egentlige dialogfora, der driver handi-

PECS i Danmark foråret 2005

PECS - Picture Exchange Communication System - er et visuelt kommunikationssystem, der bygger på barnets spontane udveksling af billeder i kommunikationen med andre. PECS har afsæt i ABA, Applied Behavior Analysis (anvendt adfærdsanalyse), og er ved at blive meget udbredt i Danmark. PECS har vist sig at være et meget anvendeligt kommunikationssystem for mange børn, unge og voksne med autisme eller andre lignende kommunikationsvanskeligheder.

◆ Af Lone Gammeltoft og Anette Ly, talepædagoger.

Psykologen Andrew Bondy og talepædagogen Lori Frost, som har udviklet kommunikationssystemet PECS, kommer til Danmark i foråret 2005. Det er meget glædeligt, at det har været muligt at få disse to erfarne og kompetente fagfolk til Danmark.

I forbindelse med besøget i foråret 2005 afvikles to arrangementer, som du kan læse om her.

PECS workshop

Torsdag d. 31. marts og fredag d. 1. april 2005 afvikler Andrew Bondy og Lori Frost en 2-dages workshop om PECS. Workshoppen vil indeholde orientering om baggrunden for PECS og en grundig indføring i de forskellige faser i PECS.

Målgruppen for disse dage er forældre og fagfolk, som har begrænset eller intet kendskab til PECS. Workshoppen kan anbefales til alle, der er interesserede i at udvikle spontan kommunikation. På baggrund af de to workshop-dage vil deltagerne opnå forudsætninger for at kunne anvende systemet i praksis.

Oplægsholderne er særdeles erfarne og inspirerende formidlere. Med deres mangeårige erfaring kan de bidrage med utallige eksempler på specialpædagogisk praksis vedrørende spontan kommunikation.

Fra tidligere workshops med Bondy og Frost ved vi, at deltagerne kan forvente en workshop af høj kvalitet med et stort personligt og fagligt udbytte for den enkelte.

PECS Follow-up dag

Onsdag d. 30. marts 2005 afholder Andrew Bondy en follow-up dag for forældre og fagfolk, som har en del teoretisk og praktisk erfaring med kommunikationssystemet PECS. Det er en fordel, men ikke nogen betingelse, at man tidligere har deltaget i en 2-dages workshop med Bondy, Frost eller andre fra deres organisation.

Bondy vil på denne dag fokusere på udfordringer og problemer i arbejdet med de forskellige faser. På dagen vil der desuden være mulighed for at stille spørgsmål og diskutere erfaringer og praksis. Dette er en enestående chance for at kunne udveksle erfaringer med hinanden og med så kompetent en fagperson som Andrew Bondy.

Netværksgruppen "PECS i praksis"

I relation til erfaringsudveksling skal netværksgruppen "PECS i praksis" nævnes.

I denne gruppe har alle interesserede mødt hinanden to gange årligt for at udveksle erfaringer og drøfte forskellige problemstillinger i arbejdet med PECS. Som optakt til hvert netværksmøde har vi inviteret oplægsholdere med forskellige indfaldsvinkler til PECS og spontan kommunikation. Derefter har der været afsat tid til at diskutere de mere konkrete problemer og idéer fra deltagernes egen praksis.

"PECS i praksis" er et frugtbart forum for både mere og mindre erfarne fagfolk og forældre. Vi håber, at mange deltagere fra dette forum også vil have mulighed for at være med på follow-up dagen med Bondy d. 30. marts 2005.

PECS arrangementer i København

Begge PECS arrangementer afholdes på Hotel Scandic, Vester Søgade 6, ved Vesterport Station i København.

PECS workshop 31.03. 2005 og 01.04. 2005, pris: kr. 3825,- . Prisen inkluderer undervisning (to instruktører), PECS manual og forplejning (morgenmad, formiddagskaffe, frokost m. øl/vand samt eftermiddagskaffe med kage).

PECS follow-up dag 30.03. 2005, pris: kr. 1125,- . Prisen inkluderer undervisning og forplejning (som på workshoppen). På denne dag vil der være max. deltagere

PECS i Danmark foråret 2005

rantal på 60 personer, hvorfor vi opfordrer til hurtig tilmelding.

Yderligere information og tilmelding kan ske ved henvendelse til:

Tina Rønnau på Sofieskolen:
tinron@sofieskolen.kbhamt.dk
eller telefon 4498 7155.

Tilmeldningsfristen til begge arrangementer er 28. januar 2005 og betalingsfristen er 11. februar 2005.

Tilmeldingen er bindende - betaling sker via girokort, som fremsendes efter tilmelding.

Vi håber, at informationerne om disse arrangementer giver jer lyst til at deltage, så vi kan få nogle spændende og indholdsrige PECS dage i foråret 2005. Og husk så at formidle budskabet videre til forældre og fagfolk i jeres netværk.

At stimulere børn med autisme til selvstændige aktiviteter

Boganmeldelse

McClannahan, Lynn E. og Krantz, Patricia J. (1999). *Activity Schedules for Children with Autism. A Guide for Parents and Professionals. Teaching Independent Behaviour.* Woodbine House.

◆ Af Linda Lundgaard Andersen, medredaktør af ABAForum.dk Lektor ved Roskilde Universitetscenter.

En del børn inden for det autistiske spektrum kan være meget initiativløse. Børnene kan være nok så kyndige i tilrettelagte og stimulerende 1:1-sammenhænge, men lige så snart de er på egen bane, indtræder en ganske anden situation. Børnene har kun ganske få interesser, som de målbevidst og intenst styrer efter. De færdigheder, som børnene møjsommeligt har oparbejdet ved intensiv træning, virker borte og glemte. Andre børn kan være kompetente og have et højt funktionsniveau, men de kan alligevel have tendenser til stereotype og gentagne valg af aktiviteter, eller de kan være repetitive uden for strukturerede sammenhænge. I alle sådanne situationer savnes en systematisk og effektiv måde at arbejde med børnenes initiativløshed og stereotypier.

Bogen *Activity Schedules for Children with Autism* er en vejledning i, hvordan man kan arbejde med manglende initiativ og stereotype interesser hos børn med autisme. Den er udkommet allerede i 1999, men anmeldes nu, fordi den har mange oplagte kvaliteter, og fordi den fortjener et langt større dansk publikum.

Fyldt med iderigdom og med udviklingsoptimisme giver den ideer til og historier om passive børns vej til selv-aktivitet og om repetitive børns vej til meningsfulde aktiviteter.

Bogen beskriver detaljeret og overbevisende, hvordan forældre og professionelle kan lære barnet at udfolde selvstændige aktiviteter. Vejen til at stimulere barnets selvstændige interesser og udfolde dem går gennem en tidlig struktureret og kreativ indsats i form af en *activity schedule* – en aktivitetsbog. Dette gøres ved at gennemføre et veltilrettelagt læringsprogram, som opbygges systematisk trin for trin samt ved at anvende data. Filosofien er, at struktur og gentagelse bærer kimen til efterfølgende selvstændige og autonome udfoldelser. Hvis barnet langsomt og systematisk indføres i, hvordan det kan aktivere sig selv gennem en aktivitetsbog, bliver barnet med tiden mere kompetent og selvkørende.

En aktivitetsbog er slet og ret en lille bog med et antal sider, hvorpå der er placeret et billede med et motiv, handling eller en tekst. Den voksne siger til barnet: 'Nu skal du lave din aktivitetsbog', og så går barnet hen til aktivitetsbogen, som ligger fremme på et bord, åbner den første side og ser hvilken aktivitet, det skal starte med. Så tager barnet en kasse med den første aktivitet, sætter den på bordet og løser opgaven, putter tilbage i kassen og sætter den på plads igen. Så vender barnet tilbage til aktivitetsbogen, bladrer til næste side og løser den næste opgave. Og sådan fortsættes til sidste

side, som er en eftertragtet belønning.

Activity Schedule har rod i den anvendte adfærdsanalyse (ABA) særlige kendetegn: at nedbryde en opgave i enkeltdele, at træne disse enkeltdele intensivt, at anvende særlige træningsteknikker samt at tage data for at præcist at vide, hvornår barnet har lært opgaven og kan gå videre til næste trin. Forskning i denne læringsmetode peger på, at den meget strukturerede læring langsomt fører til sin modsætning: at barnet gradvist kan frigøre sig fra prompten og hjælpen og selvstændigt gennemføre de lærte aktiviteter. Jo før man begynder dette arbejde, desto tidligere kan man høste frugterne og bryde med barnets stærke trang til repetition eller barnets initiativløshed.

Et barn kan begynde at arbejde med en aktivitetsbog allerede fra det er to år gammelt, og hermed understreges betydningen af den tidlige og intensive indsats. Når barnet skal lære at bruge en aktivitetsbog, er dens succes meget afhængig af, hvorvidt opgaverne har barnets interesse - hvor begrænsede de end måtte være for nogle børn. Kunsten består netop i kreativt og omhyggeligt at finde frem til de stærkeste interesser barnet måtte have og lade disse træde i selvstændighedens tjeneste. Det kan fx være puslespil, matchingopgaver, modelbyggeri eller legekæder, og opgaverne sættes op i rækkefølge og i et antal afhængig af, hvad barnet kan klare at koncentrere sig om. Man begynder med en simpel aktivitetsbog, mens lige så snart barnet har

mestret denne, udvides antal aktiviteter og deres sværhedsgrad.

To andre principper er også væsentlige: mindst en af opgaverne i en aktivitetsbog skal involvere et interaktivt samspil med andre - søskende, far eller mor eller kammerater i børnehave eller skole. Det kan være alt fra at tage et billede med en ynglings-sang og gå til far eller mor og bede om at synge sangen eller at lære at finde en kiks i køkken-skuffen og gå ind på sin storebrors værelse og give ham den. Formålet er at støtte barnet i at tage sociale initiativer og involvere andre i sine aktiviteter. Når sociale aktiviteter konsekvent indlægges som en del af en aktivitetsbog er det en effektiv måde at lære barnet glæderne ved at kontakte andre børn og voksne. Det langsigtede perspektiv er gradvist at lade de sociale initiativer og aktiviteter blive en del af barnets hverdag med det håb, at barnet selv begynder at tage disse initiativer uden at blive promptet af aktivitetsbogen.

Det andet princip er, at aktivitetsbogen i sin startfase altid afsluttes med en belønning, som barnet er meget glad for og gerne vil arbejde for. En belønning kan være sociale belønninger, spiselige belønninger eller favoritaktiviteter. Det afgørende er her at finde præcis de forstærkere til det enkelte barn, som har en tilstrækkelig stærk effekt, og som dermed kan motivere barnet til at gennemføre aktivitetsbogen. Efterhånden som barnet lærer at arbejde med aktivitetsbogen og at sætte pris på selv at gennemføre aktiviteter, kan belønningen fases ud.

Bogen giver en detaljeret beskrivelse af hvilke træningsteknikker, der har vist sig effektive, når barnet skal lære at arbejde med en aktivitetsbog. I starten gives barnet fuld manuel guidning igennem alle delopgaverne for at sikre succes og undgå fejl. Når barnet har lært at mestre enkelte af delopgaverne, anvendes i stedet en gradueret guidning, hvor støtten gives fleksibelt i forhold til barnets færdigheder. Denne form for støtte forudsætter en omhyggelig observation af barnet for at sondre imellem, hvornår barnet kan selv, og hvornår barnet har brug for den graduerede guidning. Til sidst anvendes skygning, hvor den voksne følger barnets bevægelser og handlinger som en skygge, dvs. uden at røre barnet. Gradvist øges afstanden mellem den voksne og barnet, så barnet til sidst kan udføre aktivitetsbogens aktiviteter alene.

I takt med at barnet udvikler sig, udvikler aktivitetsbogen sig også. Så ændrer aktiviteterne karakter til fritidsinteresser, skolearbejde og hjemmeopgaver, støtte til at lære at lave mad og udføre huslige opgaver og skifter formentligt fra billede til tekst. Slutpunktet kan være, at den unge har lært at arbejde med en daglig kalenderoversigt, hvor dagens forskellige opgaver og aktiviteter står listet op som en checkliste. Ganske som mange andre mennesker, der har brug for et system i deres kalender for ikke at glemme rækken af de mange gøremål.

Bogen er skrevet af to forfattere som har et årelangt arbejde bag sig med ABA-træning af børn

At stimulere børn med autisme til selvstændige aktiviteter

med autisme, og som i dag er ledere af det velrenommerede Princeton Child Development Institute i USA. Instituttet udfører forskningsbaseret ABA behandling og har erfaringer med børnehavebørn, skolebørn og unge. Forfatterne har en forskeruddannelse i adfærdsanalytisk behandling, og derfor udvikles ABA-behandlingen på grundlag af forsknings- og udviklingsarbejde. I forarbejdet med at udvikle træningsmetoden til at lære børn en aktivitetsbog har forfatterne gennemført adskillige forsøgsarbejder, som de har dokumenteret og offentliggjort videnskabeligt. Formålet har her været at undersøge, under hvilke betingelser og tilrettelæggelser børn bedst lærer at anvende en aktivitetsbog (Krantz, P.J. & McClannahan, L.E. 1993; McClannahan, L.E. 1998).

Der er flere ting, der tiltaler mig ved denne lille perle af en bog. Bogens grundsyn og opbygning formidler på en enkel og forbillig måde, hvad et intensivt arbejde med disse børn handler om. En enkel ide med et krævende mål: at lære børn med aktivitetsproblemer at blive mere selvstændige beskrives systematisk, levende og nærværende. Arbejdsmetoden trækker på den anvendte adfærdsanalyse styrker: systematisk trinvis opbygning, særlige træningsteknikker, databaseret læringsforløb, men baserer sig også på visualisering og struktur. Bogen er således et eksempel på, hvordan man inden for ABA-traditionen også kan arbejde med visualiseringer og struktur, men at man skal gøre det på en intensiv og målrettet måde og med anvendelse

af de pædagogiske teknikker, som mest effektivt fører til de opstillede indlæringsmål.

Bogen er behagelig fri for alt for mange ABA-tekniske udtryk, men hviler samtidigt indsigtfuldt og kyndigt i traditionen – den er med andre ord godt formidlet. I bogen er jævnlige indlagte små cases, hvor forfatterne fortæller om forskellige børn og unges arbejde med aktivitetsbøger og disse demonstrerer, hvor langt en god metode, kreativitet og tiltro til børnenes udviklingspotentialer kan føre. Disse små historier virker overbevisende og demonstrer samtidig, hvordan metoden kan anvendes til børn på forskellige funktionsniveauer. Samtidig formår forfatterne i deres tekst at demonstrere deres store viden om og respekt for børn med autisme og deres familiers hverdagsvilkår samt at inddrage denne viden i, hvordan intensive træningsmetoder kan tilrettelægges. For eksempel peger de på, at når data er afgørende i indlæringen, er det dels for ikke at over- eller undertræne opgaverne, men også for at kunne glædes over barnets fremskridt. Når børn med autisme lærer, er det oftest efter et hårdt arbejde, og data er derfor en gave, der tydeligt demonstrerer de små fremskridt, som familie og venner i fællesskab kan glædes over.

Derfor håber jeg denne lille bog kan finde vej til de børnehaver og skoler – de specielle som de typiske - som i dag arbejder med børn indenfor det autistiske spektrum, idet den er et meget velegnet redskab til at lære børn at kunne aktivere sig selv på en

meningsfuld måde. Bogen er (endnu) ikke oversat til dansk, men det skal man ikke lade sig afskrække af. Den er skrevet på et letlæst engelsk og indeholder mange illustrative eksemplificeringer, som letter forståeligheden.

Henvisninger:
Krantz, P.J. & McClannahan, L.E. (1993), 'Teaching Children with Autism to Initiate to Peers: Effects of a Scripts-Fading Procedure', *Journal of Applied Behavior Analysis*, 26, 121-132.

McClannahan, L.E. (1998), 'From Photographic to Textual Cues', i Krantz, P.J., MacDuff, G.S., Fenske, E.C. and McClannahan, L.E. (red.), *Teaching Independence and Choice: Design, Implementation, and Assessment of the Use of Activity Schedules*. Princeton, NJ, Princeton Child Development Institute.

Samarbejde og tidlig indsats:

2. danske træningskursus i Early Bird programmet

Vores viden om autisme har udviklet sig kraftigt inden for de senere år - og det samme har vores viden om barnets tidlige udvikling. Med større viden følger et større ansvar, og da vi i dag ofte er i stand til at identificere og diagnosticere autistetilstande længe inden skolealderen, er der blandt forældre og fagfolk et stort behov for at kunne igangsætte en relevant foranstaltning umiddelbart efter, at en diagnose er stillet.

Early Bird programmet sigter imod en sådan tidlig indsats.

Tidspunkt og sted for træningskurset:
11.- 13. april 2005
i Videnshuset i Virum, nord for København.

Baggrund for Early Bird programmet samt for dette kursus:

Videnscenter for Autisme og Specialrådgivningen for Småbørn afholdt i 2003 en rundbordssamtale om Early Bird programmet. Heri deltog repræsentanter amterne. Specialrådgivningen i Fyns Amt har i 2004 tilbudt et forløb for forældre, der har fået deres små børn diagnosticeret med autisme. På baggrund af andre amters interesse for programmet har Videnscentret valgt at indgå samarbejde med The Early Bird Centre i England om at udbyde et træningskursus i programmet.

Early Bird er et tidligt målrettet "empowerment" forældreprogram udviklet af National Autistic Society i England. Programmet har et forløb på tre måneder, og det kombinerer gruppesessioner for forældre med individuelle besøg i hjemmet. Der bruges bl.a. videofeedback til at hjælpe forældrene til at anvende det de lærer, samtidig med at de træner børnene.

Hvert forældrepar har to pladser, som enten kan optages af begge forældre eller af én forælder samt en anden person med ansvar for barnets udvikling. Forældrene forpligter sig til at møde op hver uge til en tre-timers gruppesession eller et hjemmebesøg og til at træne med deres barn gennem de tre måneder, projektet forløber.

Programmet har til formål at reducere forældrenes stress og maksimere barnets muligheder for at udvikle sig ved at:

- Støtte forældrene i perioden mellem diagnose og skoleplacering
- Sætte forældrene i stand til at fremme barnets sociale interaktion og kommunikation samt fremme en passende adfærd i dets naturlige omgivelser
- Hjælpe forældrene til at udvikle gode rutiner i forhold til at håndtere barnet på et tidligt tidspunkt, så man foregriber udviklingen af uhenigtsmæssig adfærd.

Hver træner er ansvarlig for et kursusforløb med op til seks forældrepar. National Autistic Society gennemfører evalueringsstudier af programmerne, så man kan opretholde sin licens til at udbyde programmet.

Programmet har ind til nu været afprøvet af mere end 2000 forældrepar, hvoraf godt 98% har gennemført hele kurset

Kursets målgruppe:

Alle grupper af fagfolk: Psykologer, talepædagoger, socialrådgivere, pædagoger, lærere m.v.
Det forudsættes, at man tilmelder sig som teams á to personer, som er parat til efterfølgende at etablere kursusforløb for forældregrupper.

Alle deltagere i træningskurset bør have forudgående erfaringer med eller kendskab til at arbejde med mennesker med autisme. Erfaringer fra arbejde med forældre foretrækkes, men er ikke en nødvendighed. Kurser udbydes til max. 15 deltagere. Prisen for deltagelse er kr. 13.900,-. Beløbet dækker undervisning, frokost, undervisningsmateriale, oversat forældremanual samt licens. Kurset foregår på engelsk. Videnscentret beregner ingen fortjeneste.

Certificering samt rettigheder til brug af træningsmateriale:

Et tre-dages træningskursus giver licens i tre år til at udbyde Early-Bird programmet til grupper af forældre til førskolebørn med autisme. Sammen med licensen følger en udførlig træningsmanual, samt en trænings- og informationsvejledning til forældregruppen. Som træner har man ret til at benytte og videreformidle dette materiale. Efter tre år evalueres forløbene og National Autistic Society skal modtage en evaluering, inden licensen fortsættes.

For yderligere oplysninger og tilmelding:

www.autisme.dk
e-mail: info@autisme.dk
telefon: 4511 4191.

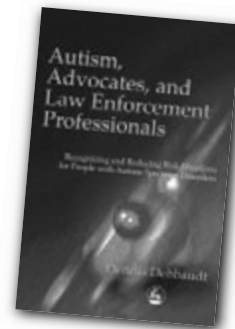
På kant med loven

- **Autism, Advocates, and Law Enforcement Professionals - Recognizing and Reducing Risk Situations for People with Autism Spectrum Disorders af Dennis Debbaudt. - London : Jessica Kingley Publishers, 144 s.**

(oversat fra engelsk).

Mennesker med udviklingsforstyrrelser er syv gange oftere i risiko for at komme i kontakt med politiet end andre, og deres reaktion på mødet med retsvæsenet er ikke altid, det man vil kalde en passende social adfærd. Hvordan kan man forene disse

menneskers behov og reaktion med politiets pligt til at servicere og beskytte samfundet? I denne bog formidler amerikaneren, Dennis Debbaudt, privatdetektiv, talsmand på autismeområdet og selv far til en dreng med autisme, essentiel viden for begge grupper. Han beskriver, hvordan typiske reaktioner, såsom at stikke af, usikkerhed, impulsiv adfærd eller manglende reaktion, kan misforstås af fagfolk inden for det retslige system med efterfølgende alvorlige konsekvenser. For personer med autismspektrumtilstande giver han gode råd til, hvordan man opfører sig i

mødet med fagfolk inden for det retslige system. Med dette som formål – at skabe opmærksomhed omkring denne problematik og lette kommunikationen mellem disse to grupper, er denne bog en værdifuld ressource.

www.jkp.com/catalogue/author.php/id/860.

Undgå unødigt konflikt

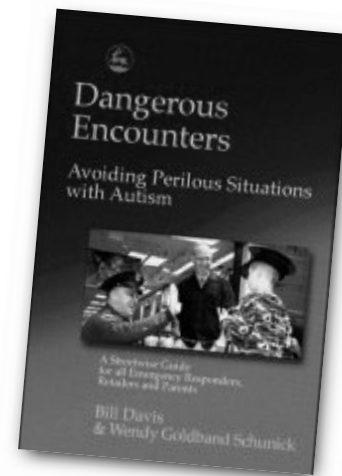
- **Dangerous Encounters - Avoiding Perilous Situations with Autism - A Streetwise Guide for all Emergency Responders, Retailers and Parents af Bill Davis og Wendy Goldband Schunick. - Jessica Kingley publishers, 2002. - 176 s.**

De fleste nødhjælpsarbejdere ved meget lidt om autisme. Denne bog forklarer, hvad man skal holde øje med, og hvordan man med held håndterer mødet med mennesker med autismspektrum tilstande. Den tager nødhjælpsarbejdere, som faldreddere, brandmænd etc. og forældre igennem hverdagsituationer, fokuserer på hvilke områder man skal være opmærksom på, og omhandler emner i forhold til at etablere sikkerhed for begge parter. Alt sammen for at

undgå de mange problemer, der kan opstå i mødet med mennesker med autisme.

I tillæg henvender denne bog sig også til butiksindehavere, idet mennesker med autisme kan virke meget mistænkelige i forretninger. En person med autisme kan for eksempel finde på at omorganisere alle bøgerne eller Cd'erne i butikken, efter hvilken farve de har. Dette kan efterlade et forkert indtryk hos en butiksejer, som ikke aner noget om autisme og højst sansynligt tilkalder politiet for hjælp.

Både fagfolk og forældre kan handle for at undgå situationer, der eskaleres. Hvis man får ordentlige informationer, kan alvorlige situationer undgås. Denne bog indeholder praktiske anvisninger, såsom udarbej-

delsen af identifikationskort til brug i nødsituationer, hvordan man udarbejder en rejsebog med vejledning i kommunikation, ligesom der også er vejledning til at skrive social stories vedr. undervisning af personer med autisme i at reagere hensigtsmæssigt i nødsituationer. Den fremhæver et antal måder at handle på, som alle kan klare og vejledninger som er til at følge.

www.jkp.com/catalogue/book.php/contents/1-84310-732-5

Videnscentret udgiver i starten af det nye år 2 bøger

Problematisk adfærd og autisme. Roger Whitaker. Videnscenter for autisme, 2004

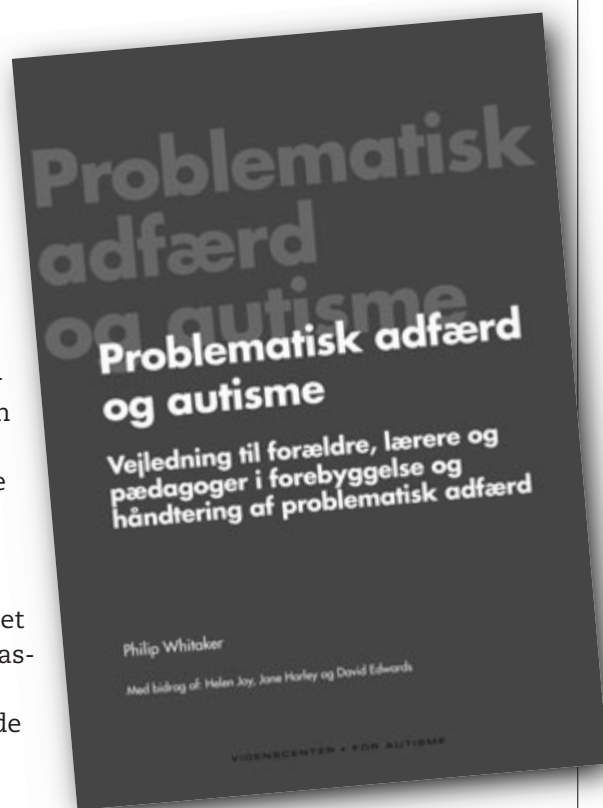
Videnscentret udgiver omkring nytår en ny bog: "Problematisk adfærd og autisme". Bogen er skrevet til forældre, lærere, pædagoger og omsorgspersoner. I et letforståeligt sprog beskriver den praktiske strategier til forebyggelse og håndtering af de former for problematisk adfærd, der hyppigst optræder hos børn og unge inden for autismspektret. Ud fra detaljerede cases og gode råd, der gør bogen ideel som opslagsbog, vejleder den trin for trin læseren i, hvordan man kan udtænke sine egne løsninger.

Bogens hovedbudskab kan for-

muleres i en enkelt sætning: Man er nødt til at forstå barnets adfærd, før man kan ændre den – og at forstå adfærden er det samme som at forstå hans eller hendes autisme.

Bogen er meget tydelig og let at bruge praktisk. Der er masser af enkle handleanvisninger, som kan bruges både af forældre og lærere.

Philip Whitaker er psykolog med speciale i at arbejde med børn inden for autismspektret. Han er medforfatter til bøgerne *Autisme – hvordan du hjælper*

dit barn i de første år og Aspergers syndrom – praktiske strategier til brug i klasseværelset. ■

Gunilla Gerland: *Autisme: Forhold og seksualitet*. Videnscenter for autisme, 2005

Videnscentret udgiver straks efter nytår en ny bog af Gunilla Gerland. Bogen bygger på en undersøgelse, hvor Gunilla Gerland har spurgt mennesker med autisme eller Aspergers syndrom om deres erfaringer med relationer og seksualitet. Hun har derudover spurgt mange fagpersoner om, hvordan man fra institutioners side håndterer seksualitet hos mennesker med autisme. Denne information forholder hun til aktuell sexologisk viden og kommer

med anbefalinger om, hvordan man som forældre og fagpersoner kan håndtere seksualitet hos mennesker med autisme, ligesom hun har gode anvisninger til, hvordan mennesker med autisme kan forholde sig til både forhold og seksualitet.

Bogen er yderst velskrevet og fylder et stort tomrum i den vidende, der er på området og kan samtidig bruges som et praktisk redskab i hverdagen, både for mennesker med autisme, for for-

ældre og for fagpersoner.

Gunilla Gerland har skrevet flere bøger om autisme, blandt andet selvbiografien "Et rigtigt menneske", og er en meget brugt foredragsholder og debattør på autismeområdet. Videnscentret har tidligere udgivet flere bøger af Gunilla Gerland rettet mod børn og unge med Aspergers syndrom: "Det er godt at spørge"... og "Aspergers syndrom, og hvad så?" ■

NYT FRA REGERINGEN

REGERINGEN VIL HAVE FLERE HANDICAPPEDE I JOB

Alt for mange handicappede står uden for fællesskabet, men det vil regeringen og De Samvirkende Invalide-organisationer (DSI) nu rette op på.

I øjeblikket er 29.000 danskere omfattet af den såkaldte fleksjobordning, der indebærer, at de kan arbejde på nedsat tid med lønkomensation, og 6000 af landets godt 260.000 førtidspensionister er i et såkaldt løntilskudsjob. Men formanden for De Samvirkende Invalideorganisationer, Stig Langvad, håber, at yderligere mindst 10.000 handicappede kan få foden inden for på jobmarkedet. Han henviser til, at 10.000 fleksjobbere i øjeblikket står uden job, selv om de faktisk gerne vil i gang. Ifølge Anders Reitov, der er projektkonsulent i De Samvirkende Invalideorganisationer, peger undersøgelser på, at op mod 30 procent af førtidspensionisterne gerne vil i gang. Blandt initiativerne er en ny internetportal www.ijobnu.dk

[Kristeligt/DagbladNetavisen]

FLERE HANDICAPPEDE SKAL I ARBEJDE

80 millioner kroner og en ny strategi skal skaffe tusindvis af handicappede i arbejde. "Det er en historisk dag, det må vi sige. Vi har kæmpet for det i mange år. For 50 år siden var der lige så mange på arbejdsmarkedet som i dag, så det giver da et godt grundlag for at gøre noget anderledes", udtaler Stig Langvad, Formand for De Samvirkende Invalideorganisationer. Et af de nye initiativer er en job- og informationsportal på internettet, hvor virksomheder selv kan oprette stillingsannoncer, og hvor jobsøgere med handicap kan indtaste deres CV. Se mere på den nye portal, www.ijobnu.dk

[Politiken, 1. sek. s. 8, JyllandsPosten/Erhverv&Økonomi, s. 6, Berlingske Tidende/Business, s. 6]

Tilbudsportalen

En ny statslig og landsdækkende database skal gøre det muligt for kommunerne at søge oplysninger om kommunale, regionale og godkendte private tilbud efter serviceloven.

Databasens indhold skal kunne findes via internettet, i det man vil oprette en såkaldt Tilbudsportale med beskrivelser af det enkelte sociale tilbud. Tilbudsportalen oprettes i tilknytning til VISO og bliver statsfinansieret.

Portalen/databasen skal blive et redskab i matchningen mellem borgerens behov og ønsker og tilbuddets indhold. Ud over konkrete sager, skal Tilbudsportalen også kunne bruges i koordineringen af lands- og landsdelsdækkende tilbud og i den generelle planlægning og udvikling på området.

DSI mener, at Tilbudsportalen kan blive et vigtig redskab for personer med handicap - og også for DSI. Især hvis man supplerer oplysningerne om de enkelte tilbud med en kvalitetsstandard. Sådan en kræver loven udarbejdet for de amtslige boformer efter servicelovens § 92. Den forpligtelse bør omfatte langt flere tilbud - og de bør udarbejdes sammen med DSI.

Og så skal den hjemmeside, der skal huse Tilbudsportalen, naturligvis kunne bruges af alle og være fuldt tilgængelig.

Kilde: De Samvirkende Invalideorganisationer. www.handicap.dk

Specialindrettet bofællesskab for voksne med autisme

20. oktober 2004

Intet er tilfældigt i Hinnerup-Kollegiets nye bofællesskab Ådalen for voksne mennesker med autisme. 20 års erfaringer og viden om autistiske menneskers særlige behov er tænkt ind i byggeriet fra starten, og det har resulteret i et bofællesskab, som modtager ros fra både beboere, pårørende og personale.

Otte beboere fra Hinnerup-Kollegiets ældste boafdeling fra 1982 flyttede ind i det nye bofællesskab i august. Hver beboer har fået sin egen lejlighed. Indretningen er lavet med tanke på beboernes særlige krav i forhold til social omgang, og indtil videre har det givet pote. Indflytningen er forløbet gnidningsfrit, selv om personer med autisme kan have svært ved at vænne sig til nye omgivelser og rutiner.

Hvor man tidligere var bange for, at autistiske mennesker ville isolere sig og derfor fokuserede på at skabe store fællesrum i boligerne, inddrager Ådalen en nyere viden om, at privatliv spiller en lige så vigtig rolle for beboernes livskvalitet. Mange konflikter undgås ganske enkelt, når beboerne både har albuenum og kan være sammen i mindre grupper.

Mange autistiske mennesker er følsomme over for støj, og de har ofte svært ved at koncentrere sig, når der foregår andre ting i samme lokale. Derfor indeholder Ådalen to adskilte køkkener og opholdsrum, og vaskerummene har kun plads til én person ad gangen. Det er også med vilje, at der findes mange lænestole og

kun en enkelt sofa i det nye bofællesskab.

De otte lejligheder er fordelt med to i hvert hjørne af bygningen for at undgå, at der sker en automatisk gruppering i faste fællesskaber. I stedet er der mulighed for, at beboerne kan skifte mellem to spisegrupper og forskellige fællesskaber. To af lejlighederne er desuden ekstra lyd-isolerede, og to er særligt handicappede.

Bofællesskabet er på den måde indrettet så fleksibelt, at det kan tilpasse sig beboernes forskellige og skiftende behov.

De pædagogiske mål på Hinnerup-Kollegiet er at øge beboernes selvstændighed og fleksibilitet, hvilket også har været medvirkende til den vellykkede indflytning. Alle otte beboere har boet mange år på Kollegiet og har

længe forberedt sig på flytningen med støtte fra medarbejderne.

Fakta:

Hinnerup-Kollegiet er et bo- og aktivitetstilbud for unge og voksne med autisme under Århus Amt. Det startede i 1982 som et kollegium for ti unge autistiske mennesker, som stod over for at flytte hjemmefra. Hinnerup-Kollegiet har løbende udviklet sig og består i dag af fire forskellige boenheder, et støtte- og rådgivningscenter for unge med Aspergers Syndrom plus et beskyttet værksted med butik.

Kilde www.aaa.dk Århus Amt.

Pædagogisk litteratur samles

Danske fagbiblioteker i fælles base

En specialiseret database har set dagens lys. Det er landets seminarer og pædagogiske institutioner, der er gået sammen om at skabe databasen educatio.dk. educatio.dk er en landsdækkende offentlig tilgængelig database for pædagogiske og psykologiske ressourcer. educatio.dk's primære målgruppe er studerende og lærere ved pædagogiske CVUer (centre for vok-

sen uddannelse), seminarier og pædagogiske institutioner. Danmarks Pædagogiske Bibliotek har ansvaret for basen.

Databasen er lavet af DBC og bygger på samme grænseflade og principper for lån som bibliotek.dk.

<http://educatio.dk/educatio.php>

*“Medarbejderne i
Videnscenter for Autisme
ønsker alle vore læsere
et godt Nytår”*

